

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht van de advocaat

Een onderzoek naar het beginsel van vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt in rechtsvergelijkend perspectief

Fanoy, N.A.M.E.C.

Publication date

2017

Document Version

Other version

License

Other

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Fanoy, N. A. M. E. C. (2017). *De geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht van de advocaat: Een onderzoek naar het beginsel van vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt in rechtsvergelijkend perspectief*.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Het beginsel van vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt in Frankrijk

6.1 Inleiding

De vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt wordt in Frankrijk gewaarborgd door het beroepsgeheim van de advocaat, *le secret professionnel*. In hoofdstuk 3 ben ik ingegaan op de historische achtergrond, de grondslag en de functie van het *secret professionnel*. In dit hoofdstuk zal ik de regeling van het *secret professionnel* in Frankrijk in kaart brengen. Ik laat de structuur van dit hoofdstuk zo veel mogelijk overeenkomen met de structuur van de bespreking van het beginsel van vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt in het Nederlandse recht. In par. 6.2 zal ik eerst stilstaan bij de aard en de wezenskenmerken van het *secret professionnel*. In par. 6.3 zal ik ingaan op de inhoud en regelgeving van het *secret professionnel*. In Frankrijk is de inhoud en reikwijdte van het *secret professionnel* gedetailleerd in wet- en regelgeving neergelegd. Daarnaast is in de Franse wetgeving een uitgebreide procedure opgenomen, die beoogt het *secret professionnel* te beschermen bij een doorzoeking tot inbeslagneming bij het kantoor of de woning van de advocaat. In par. 6.4 ga ik in op de consequenties van een schending van het *secret professionnel*. In par. 6.5 zal ik, mede aan de hand van de uitleg en uitwerking van de regels in de jurisprudentie en doctrine, de omvang en de reikwijdte van het *secret professionnel* in kaart brengen. In par. 6.6 ga ik meer specifiek in op het toepassen van dwangmiddelen tegen advocaten en de wettelijke procedure die de bescherming van het *secret professionnel* en de vrije beroepsuitoefening van de advocaat moet verzekeren. In par. 6.7 zal ik ingaan op de uitzonderingen en beperkingen op dit recht. In par. 6.8 volgt een conclusie.

6.2 Wezenlijke kenmerken van het *secret professionnel*

Advocaat is confident nécessaire

De advocaat is de *confident nécessaire* van de cliënt.¹¹⁴⁷ Voor zijn beroepsuitoefening wordt de geheimhoudingsplicht onmisbaar geacht. Het wordt als een algemeen maatschappelijk belang gezien dat een ieder zich in vertrouwen en zonder vrees voor openbaarmaking tot een advocaat voor noodzakelijke en deskundige hulp, bijstand of advies kan wenden. Voor een goede beroepsuitoefening is het noodzakelijk dat een advocaat over alle relevante informatie beschikt. De geheimhoudingsplicht wordt onmisbaar geacht voor de bescherming van de vertrouwensrelatie tussen advocaat en cliënt en voor de beroepsuitoefening van de advocaat, dat zowel het verlenen van juridisch advies als juridische bijstand door de advocaat omvat.¹¹⁴⁸

Regel van openbare orde en absoluut beginsel

Zoals ik in hoofdstuk 3 heb aangegeven, ontwikkelde de doctrine in de loop van de 19^e eeuw de theorie van het absolute karakter van het beroepsgeheim (*secret absolu*). Dit in de doctrine aanvaarde uitgangspunt werd in die periode ook grotendeels gevolgd in de jurisprudentie.¹¹⁴⁹ De aanname dat het beroepsgeheim een absoluut karakter had en als een regel van openbare orde kon worden aangemerkt hield in, dat het beroepsgeheim niet opzij kon worden gezet of kon worden ingeperkt, tenzij dit gebeurde op grond van een duidelijke en ondubbelzinnige bepaling van formele wetgeving. Ook leidde deze aanname ertoe dat geen onderscheid werd gemaakt in de aard van de medegedeelde feiten, zolang de feiten waren uitgewisseld in het kader van de beroepsuitoefening.¹¹⁵⁰

De theorie van het absolute karakter van het beroepsgeheim werd voor het eerst verdedigd door Charles Muteau in zijn in 1870 verschenen verhandeling (*traité*) over het beroepsgeheim.¹¹⁵¹ Charles Muteau noemde als belangrijk voordeel van deze theorie de rechtszekerheid voor alle betrokken partijen. André Hallays noemde in zijn werk uit 1890 als bijkomend voordeel dat de toepassing van het beroepsgeheim

1147. Art. 2 lid 1 RIN.

1148. Zie par. 3.3.3. Dal 2010, p. 113. Viala & Beigner 2008, p. 235-237. Martin 2008, p. 223. Ader e.a. 2016, p. 492-493.

1149. Lambert 2005 p. 34, 35. Ader e.a. 2016, p. 493. Zie ook Garçon1956, art. 378, nr. 7, p. 517. Dit uitgangspunt lag ook ten grondslag aan het arrest *Watelet*, Cass. Crim 15 december 1885, *DP*. 1886, I, 347. Zie voor latere uitspraken ook Crim. 8 maart 1947, *D*. 1948, 109; Crim. 22 december 1966, n. 66-92.897, *Bull. Crim.* Nr. 305.

1150. Garçon1956, nr. 8, p. 517.

1151. Lambert 2005, p. 35. Muteau 1870.

niet afhankelijk werd gesteld van de moraal en het geweten van de beroepsbeoefenaar.¹¹⁵² Met name in de medische wereld heeft deze theorie enkele decennia veel aanhang gehad.¹¹⁵³ Zoals we hierna zullen zien, wordt het beroepsgeheim nog als een absoluut beginsel aangemerkt, maar is het absolute karakter van het beroepsgeheim later genuanceerd, althans in de reikwijdte, omdat men inzag dat het beroepsgeheim naast het algemeen belang toch ook individuele belangen diende.¹¹⁵⁴

In de RIN is vastgelegd dat het beroepsgeheim van de advocaat van openbare orde, algemeen (ten aanzien van eenieder) geldend, absoluut en niet beperkt in tijd is.¹¹⁵⁵

Het absolute en het openbare orde karakter van het beroepsgeheim wordt met name gekenmerkt door het feit dat de geheimhoudingsplicht van de advocaat – op de hierna te noemen uitzonderingen na – door niets of niemand kan worden opgeheven of ingeperkt.¹¹⁵⁶ De eerste uitzondering is dat de advocaat slechts uit zijn geheimhoudingsplicht kan worden ontslagen indien en uitsluitend voor zover dit noodzakelijk is voor zijn eigen verdediging inzake tegen hem door de cliënt ingediende klachten of tegen de advocaat ingestelde (al dan niet gerechtelijke) procedures.¹¹⁵⁷ De advocaat mag in dat geval niet meer mededelen dan strikt noodzakelijk is om zich te kunnen verweren.¹¹⁵⁸ De tweede uitzondering houdt in dat de

1152. Hallays 1890, p. 18. Volgens Hallays was de cliënt/patiënt anders volledig overgeleverd aan de “grillen” van de beroepsbeoefenaar, hetgeen afbreuk deed aan het noodzakelijke vertrouwen.

1153. Zie bijvoorbeeld Brouardel, *Le secret médical*, Paris: Librairie Baillière 1893, aan wie het veel aangehaalde citaat is ontleend: ‘*le silence quand même et toujours*’.

1154. Lambert 2005, p. 36. Ader e.a. 2016, p. 493: het beroepsgeheim is gekoppeld aan de vertrouwensrelatie die noodzakelijk is voor de bijstand (*défense*) aan of de behandeling van de ‘gebruiker’ en is het resultaat van de relatie cliënt-beroepsbeoefenaar die door George Duhamel werd aangeduid als ‘*le colloque singulier*’.

1155. Het beginsel van het beroepsgeheim is absoluut, maar dat gaat niet op voor de reikwijdte van het beroepsgeheim, waar de advocaat juist de vrijheid heeft en het onderscheidingsvermogen om in het belang van (de zaak van) cliënt te bepalen welke van de hem door de cliënt toevertrouwde informatie hij naar buiten brengt. Ader e.a. 2016, p. 507. Zie ook de uitspraak van de *Cour de cassation* van 24 mei 1862, waarin werd uitgemaakt dat “*l’avocat n’a autre règle que sa conscience et doit s’abstenir des divulgations qu’elles lui interdit*”, Civ. 24 mai 1862, DP 1862. I.545.

1156. Ook niet door de eigen cliënt of bijvoorbeeld door de deken. Dal 2010 p. 117.

1157. Art. 2.1 RIN is op dit punt gewijzigd als gevolg van art. 4 van het Decreet nr. 2005-790 van 12 juli 2005. Vroeger was deze uitzondering beperkter geformuleerd en kon het beroepsgeheim slechts opzij worden gezet indien het ging om de verdediging van de advocaat in een strafrechtelijke procedure, een civiele procedure inzake de beroepsaansprakelijkheid van de advocaat of een geschil over een declaratie.

1158. Zie bijvoorbeeld Crim. 29 mei 1989, nr. 87-82.073, *Bull.crim.* nr. 218; *Gaz. Pal.* 1989.2, 884, met noot Damien. Voor een arts, zie de uitspraak in de zaak ‘*Le roi des gitans*’, 20 december 1967, *D.* 1969, 309, met noot Lepointe. Ader e.a. 2016, p. 525. Viala & Beigner

geheimhoudingsplicht van de advocaat slechts in een aantal limitatieve gevallen opzij kan worden gezet door een wettelijke bepaling.¹¹⁵⁹

De advocaat kan dus niet door derden, noch door zijn cliënt worden gedwongen tot het doen van mededelingen omtrent hetgeen onder zijn beroepsgeheim valt.¹¹⁶⁰ Het beroepsgeheim is in deze zin voor de advocaat ook geen privilege, maar een plicht.¹¹⁶¹ Op deze wijze beoogt het beroepsgeheim een garantie aan de cliënt te bieden, dat de met zijn advocaat uitgewisselde communicatie ook echt vertrouwelijk blijft en tegelijk ook een garantie aan de advocaat en zijn cliënt dat derden, in het bijzonder de overheid en de vervolgingsautoriteiten, geen kennis kunnen nemen van vertrouwelijke communicatie tussen advocaat en cliënt en dat de advocaat en de cliënt zich daartegen zo nodig kunnen verzetten.¹¹⁶²

Vertrouwelijke informatie

Vertrouwelijkheid is een wezenlijk onderdeel van het *secret professionnel*.

Het moet gaan om informatie met een geheim karakter. Bij het toevertrouwen van informatie aan een advocaat wordt het geheime karakter van deze informatie en de geheimhoudingsplicht van de beroepsbeoefenaar verondersteld. Voorwaarde hierbij is wel dat de beroepsbeoefenaar de geheime of vertrouwelijke informatie in het kader van zijn beroepsuitoefening heeft verkregen.¹¹⁶³ De feiten die onder de geheimhoudingsplicht vallen, moeten dus wel enig verband hebben met de beroepsuitoefening van de advocaat.¹¹⁶⁴ Het feit dat bepaalde informatie al bij derden bekend is doet niet af aan het geheime en vertrouwelijke karakter van deze informatie.¹¹⁶⁵

2008, p. 239. Zie ook TGI Paris, 23 oktober 1996, *D.* 1998, somm. 85, obs. Massis; bevestigd door CA Paris, 27 mei 1997, *D.* 1997.

1159. Deze wettelijke uitzonderingen voor specifieke strafrechtelijke en fiscale gevallen komen hierna aan de orde in par. 6.7. Hier zal ik ook ingaan op het feit dat een advocaat die wordt verdacht van het plegen of medeplegen van een strafbaar feit (*infraction*) geen beroep kan doen op het beroepsgeheim jegens de vervolgende instanties. Zie ook de toegestane melding of aangifte van een voorgenomen misdrijf op grond van een zwaarwegender motief, Viala & Beigner 2008, p. 238.

1160. Dat zelfs de cliënt de advocaat niet uit de geheimhoudingsplicht kan ontslaan, was nog in een oudere versie van de RIN, art. 2.1, specifiek opgenomen. Ook erfgenamen van de cliënt kunnen de advocaat niet uit de geheimhoudingsplicht ontslaan. Zie ook de uitspraak *Watelet*, besproken in par. 3.3.3.

1161. Viala & Beigner 2008, p. 237.

1162. Zie Ader e.a. 2016, p. 492. Dal 2010, p. 113.

1163. Ader e.a. 2016, p. 507, 508. Zie ook Garçon 1956, p. 521.

1164. Zie bijvoorbeeld Garçon 1956, p. 521, 522. De arts die bij het verzorgen van zijn patiënt getuige is van een jegens zijn patiënt gepleegd misdrijf heeft ten aanzien van deze feiten geen geheimhoudingsplicht.

1165. Viala & Beigner 2008, p. 237. Zie bijvoorbeeld Cass. Crim. 22 nov. 1994, *Dr.pén.* 1995, 64. Zie ook Garçon 1956, p. 522, 523 en de daar besproken jurisprudentie.

Zeggenschap

In de relatie tussen advocaat en cliënt is de advocaat degene die de zeggenschap heeft over het *secret professionnel*. De cliënt heeft niet de mogelijkheid om de advocaat uit zijn geheimhoudingsplicht te ontslaan en hem te dwingen om informatie te openbaren die onder het *secret professionnel* valt.¹¹⁶⁶ Dit vloeit voort uit het feit dat het *secret professionnel* een belang van openbare orde dient. Wel heeft de advocaat de vrijheid en wordt hij geacht het onderscheidingsvermogen te hebben, om in het belang van (de zaak van) cliënt te bepalen welke van de hem door de cliënt toevertrouwde informatie hij naar buiten brengt of deelt met derden.¹¹⁶⁷

Cliënt zelf is niet gehouden tot geheimhouding. Anders dan de advocaat, staat het de cliënt wel vrij om de informatie die onder het *secret professionnel* valt te gebruiken en naar buiten te brengen.¹¹⁶⁸ De cliënt heeft het recht om de correspondentie die hij heeft gericht aan zijn advocaat te openbaren, waarmee het *secret professionnel* ten aanzien van deze correspondentie wordt opgeheven.¹¹⁶⁹ De cliënt zelf is de enige aan wie dit recht toekomt, en als hij de correspondentie heeft geopend, kan nadien niemand zich meer op het *secret professionnel* beroepen ten aanzien van deze correspondentie.¹¹⁷⁰

Verschoningsrecht.

Het (absolute karakter van het) beroepsgeheim brengt met zich mee, dat de advocaat niet mag getuigen over hetgeen hem is toevertrouwd en daartoe ook niet kan worden gedwongen.¹¹⁷¹ In de jurisprudentie is aanvaard dat de advocaat op dit punt enkel zijn eigen geweten dient te volgen.¹¹⁷²

1166. Du Granrut 2013, p. 174. Zie bijv. Cass. crim. 15 december 1885, *D.* 1886, I, 347; CA Paris, 8 november 1971, *Gaz. Pal.* 1972, I, 96.

1167. Martin 2008, p. 224.

1168. Du Granrut 2013, p. 174. Ader e.a. 2016, p. 517.

1169. Viala & Beigner 2008, p. 241. Ader e.a. 2016, p. 517. Zie Cass. 1re civ. 4 april 2006, nr. 04-20.735, P+B, *Salvati c/ SARL Ryv, Juris-Data* nr. 2006-033040; *Procédures* juni 2006, p. 42, nr. 125, noot R. Perrot. Civ. 1 re 30 september 2008, nr. 07-17.162, NP; *D.* 2009. 2704, obs. B. Blanchard. Civ. 1re 30 april 2009, nr. 08-13.596, *D.* 2009 Pan 2704, obs. B. Blanchard.

1170. De advocaat heeft dit recht niet, zie Cass. 2e civ. 5 juli 2006, nr. 1077F-D, *pourvoi* nr. X03-17.972.

1171. Dit is ook steeds het uitgangspunt dat in de jurisprudentie is aanvaard. Ader e.a. 2016, p. 520. Zie bijvoorbeeld: Crim. 22 dec. 1966, nr. 66-92.897, *Bull. Crim.* nr. 305, *D.* 1967. 122.

1172. Ader e.a. 2016, p. 524. Civ. 24 mei 1862, *DP* 1862.1.545.

6.3 Het *secret professionnel* van de advocaat; inhoud en regelgeving.

6.3.1 *Inleiding*

De geheimhoudingsplicht vormt een van de wezenskenmerken van de beroepsuitoefening door de advocaat.¹¹⁷³ Het *secret professionnel* omvat zowel het recht van de advocaat en de cliënt op vertrouwelijke communicatie tussen advocaat en cliënt als de plicht van de advocaat tot geheimhouding.¹¹⁷⁴ Het beroepsgeheim van de advocaat is vastgelegd in of vloeit voort uit diverse regelingen, zowel wettelijke bepalingen, als uitvoerende regelgeving en orderegels.¹¹⁷⁵ In par. 6.3.2 ga ik in op de inhoud van de geheimhoudingsplicht, zoals deze voortvloeit uit art. 66-5 van de wet van 31 december 1971, de basiswet voor de beroepsgroep van advocaten. In par. 6.3.3 ga ik in op Decreet nr. 2005-790 met betrekking tot regels van beroeps-ethiek. In par. 6.3.4 sta ik stil bij de overkoepelende orderegelgeving, *Règlement intérieur national* (RIN), art. 2 en 2 bis. Daarnaast wordt het *secret professionnel* ook in een aantal specifieke rechtsgebieden en procedures beschermd, deze noem ik in par. 6.3.5.

6.3.2 *Wetgeving; Art. 66-5 van de wet van 31 december 1971*

De inhoud en omvang van de *secret professionnel* van de advocaat is wettelijk vastgelegd in art. 66-5 van de wet van 31 december 1971 (de Basiswet), voorzover relevant:¹¹⁷⁶

“En toutes matières, que ce soit dans le domaine du conseil ou dans celui de la défense, les consultations adressées par un avocat à son client ou destinées à celui-ci, les correspondances échangées entre le client et son avocat, entre l’avocat et ses confrères à l’exception pour ces dernières de celles portant la mention “officielle”, les notes d’entretien et, plus généralement, toutes les pièces du dossier sont couvertes par le secret professionnel.(...)”

1173. Ader e.a. 2016, p. 492.

1174. Ader e.a. 2016, p. 492. Dal 2010, p. 113. Dal noemt als (een van de) doel(en) van het beroepsgeheim het behoud van de onafhankelijkheid van de *confident nécessaire* van de cliënt, zie p. 113. Zie ook Viala & Beigner, p. 237.

1175. Daarnaast geniet het beroepsgeheim ook bescherming van de jurisprudentie van het EHRM en het HvJ EU. Zie hierover nader hoofdstuk 4.

1176. Loi nr. 71-1130 du 31 décembre 1971 portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques. Zie over deze wet en de belangrijkste wetswijzigingen: par. 2.3.4 en 2.3.5.

Zoals in par. 2.3.4 naar voren kwam, was met de inwerkingtreding van de Basiswet een fusie doorgevoerd tussen de advocaat-oude stijl, de *avoué* (procureur) bij de *tribunaux de grande instance* en de *agrée* (procureur) bij de *tribunaux de commerce* (handelsrechtbanken). De beroepsuitoefening van de advocaat-oude stijl speelde zich in de 20ste eeuw met name af in de context van geschilbeslechting. De fusie met de beroepsgroep van juridisch adviseurs werd pas doorgevoerd bij wet van 31 december 1990.¹¹⁷⁷ Tot aan de fusie waren de beroepsgroepen van advocaten en van juridisch adviseurs gescheiden. In de jurisprudentie werd lange tijd het beroepsgeheim wel toegekend aan advocaten, maar niet aan de juridisch adviseurs. Artikel 66-5 van de Basiswet is enkele keren gewijzigd, om (meer) duidelijkheid te scheppen in de omvang van de geheimhoudingsplicht, rekening houdende met de uitbreiding van de werkzaamheden van de “nieuwe” advocaat.¹¹⁷⁸ Art. 66-5 is in het leven geroepen bij wijziging van de Basiswet door de wet van 31 december 1990 en vermeldde oorspronkelijk dat de adviezen van een advocaat aan zijn cliënt en de tussen advocaat en cliënt uitgewisselde communicatie onder het beroepsgeheim van de advocaat vielen:¹¹⁷⁹

“Les consultations adressées par un avocat à son client et les correspondances échangées entre le client et son avocat sont couvertes par le secret professionnel.”

Bij wet van 4 januari 1993 is deze bepaling aangevuld in die zin dat dit betrekking had ‘op alle zaken’.¹¹⁸⁰ De toevoeging “*en toute matière*” was bedoeld om de wets-tekst te verduidelijken en om er geen misverstand over te laten bestaan dat het beroepsgeheim gold voor zowel procesgerelateerd werk als adviserend werk van een advocaat, en werd geacht met terugwerkende kracht te gelden met ingang van 1 januari 1992. Inmiddels werd in de jurisprudentie, ondanks de wettelijke bepalingen, het beroepsgeheim afgewezen voor de “*réducteur d’actes*”, de advocaat die zich (voornamelijk) bezig hield met het opstellen van contracten.¹¹⁸¹

1177. Wet 90-1259, inwerkingtreding 1 januari 1992. Zie par. 2.3.4.

1178. Zie over het verloop van de verschillende wijzen van beroepsuitoefening van de advocaat vanaf de 19e eeuw: par. 2.3.6. De advocaat in de 19^e eeuw verleende zowel bijstand en verdediging in juridische procedures als juridisch advies. Pas in de loop van de 20ste eeuw werd het verlenen van juridisch advies een specialisme dat gaandeweg niet meer door advocaten werd gedaan, maar door de beroepsgroep van *conseils juridiques*. Door de fusie met deze laatste beroepsgroep hoorde het verlenen van juridisch advies weer tot de normale beroepsuitoefening van de advocaat.

1179. Art. 26 van wet nr. 90-1259 van 31 december 1990, JO 5 januari.

1180. Wet nr. 93-2 van 4 januari 1993, JO 5 januari (*réforme de la procédure pénale*). Zie Martin 2008, p. 230.

1181. Viala & Beigner 2008, p. 231. Martin 2008, p. 230-231.

Om duidelijkheid te scheppen in deze onwenselijke situatie, heeft de wetgever nogmaals ingegrepen, en wel bij wetwijziging van 7 april 1997.¹¹⁸² De wetgever laat er sindsdien in ieder geval geen misverstand over bestaan, dat onder de reikwijdte van het beroepsgeheim van de advocaat zowel adviserende werkzaamheden (*le domaine du conseil*) vallen, waaronder ook wordt begrepen het opstellen van overeenkomsten, als procesgerelateerde werkzaamheden (*celui de la défense*).¹¹⁸³ Zoals ik in par. 6.6 zal aangeven, is het maar de vraag of de jurisprudentie zich daar inmiddels voldoende op heeft aangepast.

6.3.3 Decreet nr. 2005-790

Een aantal specifieke onderwerpen met betrekking de beroepsuitoefening van de advocaat is nader uitgewerkt in decreten.¹¹⁸⁴ In Decreet nr. 2005-790 (hierna: Decreet 2005) zijn regels met betrekking tot de beroepsethiek van de advocaat opgenomen.¹¹⁸⁵

Art. 4 van Decreet 2005 bepaalt als volgt ten aanzien van de geheimhoudingsplicht van de advocaat:

“Sous réserve des strictes exigences de sa propre défense devant toute juridiction et des cas de déclaration ou de révélation prévues ou autorisées par la loi, l’avocat ne commet, en toute matière, aucune divulgation contrevenant au secret professionnel”.

Op grond van deze bepaling dient een advocaat zich te onthouden van het doen van mededelingen of het openbaar maken of verspreiden van gegevens, indien hij hiermee zijn beroepsgeheim zou schenden. De in deze bepaling genoemde uitzonderingen op de geheimhoudingsplicht van de advocaat komen aan de orde in par. 6.7.

1182. Wet 97-308 van 7 april 1997, art. 4, JO 8 april.

1183. Zie voor latere wijzigingen van art. 66-5 van de Basiswet: wet nr. 2004-130 van 11 februari 2004 (met betrekking tot de uitzondering op confraternele correspondentie voorzover deze de vermelding “*officiel*” bevat); decreet nr. 2009-112 van 30 januari 2009 (een specifieke regeling voor de advocaat die in hoedanigheid van trustee (*fiduciaire*) optreedt); en wet nr. 2011-331 van 28 maart 2011 (met betrekking tot een uitzondering ingeval van bemiddeling door de advocaat bij sportcontracten uit hoofde van art. 222-7 van de Code de sport).

1184. Zie par. 2.3.5.

1185. Decreet 2005 verving een deel van het Basisdecreet van 27 november 1991 (nr. 91-1197) aangaande de beroepsregels (art. 155-161 en art. 245) door de in dit decreet omschreven beroepsethische regels.

Secret de l' enquête et de l' instruction

In art. 5 van Decreet 2005 is een, specifiek ten aanzien van strafrechtelijke procedures, aan het *secret professionnel* verwante geheimhoudingsplicht van de advocaat opgenomen, te weten, de plicht om *le secret de l' enquête et de l' instruction* (het geheim van het strafrechtelijk (voor)onderzoek) te respecteren. Strikt genomen staat *le secret de l' enquête et de l' instruction* los van het *secret professionnel*, maar de advocaat die *le secret de l' enquête et de l' instruction* schendt, wordt geacht hierdoor ook het *secret professionnel* te schenden.¹¹⁸⁶

In art. 11 van de *Code de procédure pénal* (CPP) is de algemene regel van de *secret de l' enquête et de l' instruction* neergelegd. Hierin is bepaald dat, tenzij de wet anders bepaalt en zonder afbreuk te doen aan het recht op een vrije verdediging, de procedure van het strafrechtelijk (voor)onderzoek geheim is.¹¹⁸⁷ De hierin opgenomen zwijgplicht geldt voor alle personen die meewerken (*chaque personne qui concourt*) aan dit onderzoek.

Art. 5 van het Decreet maakt duidelijk dat deze verplichting ook geldt voor de advocaat, ook al kan een advocaat niet direct worden aangemerkt als 'medewerker aan het strafrechtelijk (voor)onderzoek'. Art. 5 bepaalt als volgt:¹¹⁸⁸

“L’avocat respecte le secret de l’enquête et de l’instruction en matière pénale, en s’abstenant de communiquer, sauf pour l’exercice des droits de la défense, des renseignements extraits du dossier, ou de publier des documents, pièces ou lettres intéressant une enquête ou une information en cours.

Il ne peut transmettre de copies de pièces ou actes du dossier de la procédure à son client ou des tiers que dans les conditions prévues à l’article 114 du Code de procédure pénale.”

Op grond van art. 5 dient de advocaat zich te onthouden van het verstrekken aan derden van informatie afkomstig uit het strafdossier en van het openbaar maken van stukken of correspondentie met betrekking tot een lopend strafrechtelijk onderzoek. Deze verplichting kan echter geen afbreuk doen aan het recht

1186. Ader e.a. 2016, p. 584. Zie bijv. Crim. 20 juni 2006, nr. 05-83.659, *Bull.crim.* nr. 183, D. 2007. Pan. 399, obs. G. Roujou de Boubée.

1187. Artikel 11 *Code de procédure pénal*: “Sauf dans le cas où la loi en dispose autrement et sans préjudice des droits de la défense, la procédure au cours de l’enquête et de l’instruction est secrète. Toute personne qui concourt de l’enquête et de l’instruction est tenue au secret professionnel dans les conditions et sous les peines des articles 226-13 et 226-14 du Code pénal.”

1188. Gewijzigd bij Decreet 2007-732 van 15 juli 2007, art. 25 sub 1, *J.O.R.F.*, 16 mei 2007.

op verdediging van de cliënt.¹¹⁸⁹ Een advocaat zou dus wel mededelingen kunnen doen en persverklaringen afleggen, indien dit in het belang van zijn cliënt is.¹¹⁹⁰

De advocaat mag bovendien slechts afschriften van stukken uit het procesdossier aan zijn cliënt of aan derden verstrekken onder de voorwaarden die genoemd zijn in art. 114 CPP. Dat betekent onder meer dat de advocaat of – indien deze niet wordt bijgestaan door een advocaat – de procespartij, eerst recht heeft op afschriften van stukken uit het procesdossier na het eerste verhoor of na de eerste verschijning in rechte.¹¹⁹¹ De advocaat dient, voorafgaand aan het verstrekken van kopieën van stukken uit het procesdossier aan zijn cliënt, de rechter-commissaris (*juge d'instruction*) schriftelijk te informeren om welke stukken het gaat.¹¹⁹² Aan derden mogen door de procespartij of een advocaat slechts kopieën van deskundigenrapporten worden verstrekt als dat nodig is met het oog op het recht op verdediging.

6.3.4 *Orderegelgeving; Règlement intérieur national (RIN), art. 2 en 2 bis*

Zoals in par. 2.3.5 aan de orde kwam, kent iedere plaatselijke orde in Frankrijk een eigen intern reglement van orde. De RIN is het overkoepelende en bindende reglement op nationaal niveau. In de RIN wordt de geheimhoudingsplicht als één van de eerste beginselen van het beroep van de advocaat aangeduid. Art. 2.1, eerste alinea, van de RIN omschrijft de betekenis en de kenmerken van het beroepsgeheim als volgt:

*“L’avocat est le confident nécessaire du client”.*¹¹⁹³

Le secret de l’avocat est d’ordre public. Il est général, absolu et illimité dans le temps.

1189. De ratio van het geheim van het strafrechtelijk onderzoek is immers gelegen in de bescherming van de verdachte (*le mis en examen*). Zie Dal 2010, p. 118.

1190. Mits hij van dit recht behoedzaam gebruik maakt en eventuele mededelingen naar derden niet meer inhouden dan strikt noodzakelijk is voor een goede verdediging. Dal 2010, p. 118.

1191. De partij die een kopie verzoekt dient voorafgaand aan de verkrijging een verklaring te ondertekenen dat hij heeft kennisgenomen van het bepaalde in art. 114 CPP, 6^e alinea en van art. 114-1. Indien de advocaat om een kopie verzoekt, geeft hij de kopie aan zijn cliënt eerst nadat laatstgenoemde bedoelde verklaring heeft ondertekend.

1192. De rechter-commissaris kan zich binnen 5 werkdagen na ontvangst van de kennisgeving verzetten tegen verstrekking van een kopie bij gemotiveerde beslissing. Voor de procedure die hierop volgt, zie art. 114 CPP.

1193. Hierin vindt men de vastlegging van het reeds lang in de doctrine en jurisprudentie aanvaarde beginsel, zie ook Garçon 1956, p. 517.

Sous réserve des strictes exigences de sa propre défense devant toute juridiction et des cas de déclaration ou de révélation prévues ou autorisées par la loi, l'avocat ne commet, en toute matière, aucune divulgation contrevenant au secret professionnel."

In art. 2.1 van de RIN is dus vastgelegd dat de advocaat de noodzakelijke vertrouwenspersoon is van de cliënt, en dat het beroepsgeheim van de advocaat van openbare orde, algemeen (ten aanzien van eenieder) geldend, absoluut en niet beperkt in tijd is.¹¹⁹⁴ De bescherming van de vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt wordt noodzakelijk geacht voor de bescherming van de vertrouwensrelatie tussen advocaat en cliënt en voor de beroepsuitoefening van de advocaat, dat zowel het verlenen van juridisch advies als juridische bijstand door de advocaat omvat.¹¹⁹⁵ In de tweede alinea van art. 2.1 is de tekst van Decreet 2005 geïntegreerd. Hierin wordt gewezen op twee uitzonderingen waarin de geheimhoudingsplicht van de advocaat wordt ingeperkt of opgeheven.¹¹⁹⁶

In art. 2.2 RIN is een niet-limitatieve opsomming gegeven van wat onder de reikwijdte van het *secret professionnel* valt. In aanvulling op hetgeen reeds in art. 66-5 van de Basiswet is vermeld, gaat het hierbij kort gezegd om alle door de advocaat in het kader van zijn beroepsuitoefening ontvangen en aan hem toevertrouwde informatie. Als specifieke voorbeelden worden onder meer genoemd: de naam van de cliënt(en), de agenda van de advocaat en de financiële aspecten van de dienstverlening van de advocaat aan de cliënt.¹¹⁹⁷ Tenslotte vermeldt dit artikel dat bij de advocaat thuis of op zijn kantoor geen inzage in of inbeslagneming van geheimhouderstukken mag plaatsvinden, tenzij dit geschiedt onder de voorwaarden als genoemd in art. 56-1 CPP.¹¹⁹⁸

In art. 2.3 van de RIN is geregeld dat de advocaat ervoor moet zorgen dat zijn personeel en medewerkers de geheimhoudingsplicht in acht nemen. Als een advocaat in een samenwerkingsverband werkzaam is of deelneemt aan een *structure de mise en commun de moyens*, strekt de geheimhoudingsplicht van de advocaat

1194. Zoals in par. 6.2 werd gesteld wordt het beginsel van het beroepsgeheim als absoluut aangemerkt, maar dat gaat niet op voor de reikwijdte van het beroepsgeheim.

1195. Zie hierover ook Ader e.a. 2016, p. 492, die er op wijzen, dat de woorden '*confiance*' en '*confidence*' dezelfde etymologische oorsprong hebben en zelfs synoniemen waren tot in de 17^e eeuw. Vanaf dat moment werd aan *confidence* echter de volgende betekenis toegekend: 'communicatie van iets onder het zegel van geheimhouding', zie Rey [dir], *Dictionnaire historique de la langue française*, Le Robert.

1196. Zie hierna par. 6.7.

1197. Zie nader over de omvang en reikwijdte van de *secret professionnel*, par. 6.5.

1198. Zie hierna in par. 6.3.5 en 6.6.

zich uit tot alle advocaten van het samenwerkingsverband. In art. 2 *bis* RIN is het bepaalde in art. 5 van Decreet 2005 woordelijk overgenomen.

6.3.5 *Bescherming secret professionnel in specifieke rechtsgebieden en procedures*

Bescherming van secret professionnel in het strafrecht

Hierboven kwam al aan de orde de plicht van de advocaat tot naleving van *le secret de l'enquête et de l'instruction* uit hoofde van art. 11 CPP. Ook is reeds genoemd art. 114 CPP met betrekking tot de aanwezigheid van de advocaat bij verhoren en de zwijgplicht van de advocaat in dit verband. Indien de cliënt van de advocaat in voorlopige hechtenis zit, is art. 63-4-4 CPP van belang voor de verplichtingen van de advocaat ten aanzien van de communicatie met zijn cliënt. Een cliënt die in voorlopige hechtenis zit heeft recht op vertrouwelijke communicatie met zijn advocaat.¹¹⁹⁹ Op de advocaat rust in dat geval ook een specifieke zwijgplicht jegens eenieder ten aanzien van zijn communicatie met cliënt en ten aanzien van alle informatie die hij heeft verkregen uit proces-verbalen of door hem bijgewoonde verhoren of confrontaties.¹²⁰⁰

Secret professionnel en aangifteplicht

Art. 434-1 CP regelt de strafbaarstelling van eenieder die op de hoogte is van een misdrijf dat nog voorkomen kan worden, of waarvan de gevolgen kunnen worden beperkt, of waarbij de vermoedelijke daders in staat moeten worden geacht tot het plegen van verdere misdrijven die nog voorkomen zouden kunnen worden, en die hiervan geen aangifte of melding doet bij de relevante autoriteiten.¹²⁰¹ Advocaten zijn op grond van deze bepaling uitgezonderd van deze aangifteplicht.¹²⁰²

Secret professionnel en strafvorderlijke bevoegdheden

De wetgever heeft aan de bevoegdheid tot het invoeren van het *secret professionnel* gekoppeld dat tegen advocaten een aantal strafvorderlijke bevoegdheden niet kan worden toegepast. In art. 56 -1 CPP vindt men een regeling die het kantoor en de

1199. Art. 63-4 CPP.

1200. Het geheim van de voorlopige hechtenis (*Le secret de la garde à vue*), art. 63-4-4 CPP. Ook bij deze verplichting geldt dat geen afbreuk kan worden gedaan aan het recht op een vrije verdediging.

1201. Op schending van deze bepaling staat een gevangenisstraf van 3 jaar en 45.000 E boete.

1202. Verwezen wordt naar art. 226-13 CP. Zie echter ook art. 226-14 CP voor het *recht* om aangifte of melding te doen van bepaalde misdrijven. Zie hierover Ader e.a. 2016, p. 496.

woning van de advocaat beoogt te beschermen bij een doorzoeking ter inbeslagneming van het kantoor of de woning van een advocaat.¹²⁰³ Deze bepaling beschrijft uitvoerig onder welke voorwaarden een dergelijke doorzoeking kan plaats vinden en bepaalt dat een doorzoeking op grond van dit artikel geen afbreuk mag doen aan de vrije beroepsuitoefening van de advocaat.¹²⁰⁴ In par. 6.6 zal ik ingaan op deze procedure en de uitwerking van deze procedure in de jurisprudentie.¹²⁰⁵

Het vorderen door de procureur van de republiek en/of door de gerechtelijke politie van documenten die van belang kunnen zijn voor het strafrechtelijke onderzoek, kan niet geschieden zonder de toestemming van de in art. 56-1 tot en met 56-5 CPP bedoelde personen, waaronder de advocaat.¹²⁰⁶ Ook geniet het telefoon-, e-mail- en internetverkeer met een advocaat een zekere bescherming.¹²⁰⁷

Bescherming van secret professionnel bij doorzoeken in fiscaalrechtelijke procedures

Art. L 16 B van de *Livre de procédure fiscale* (LPF) regelt de doorzoeking door fiscale autoriteiten bij personen die –kort gezegd– van belastingontduiking of belastingfraude worden verdacht. Een doorzoeking en eventuele inbeslagneming van stukken op grond van deze bepaling geschiedt op grond van en onder toezicht van de rechter die het verlot tot doorzoeking heeft verleend. Daartoe wordt een gerechtelijke politie officier aangewezen om de doorzoeking te begeleiden en de rechter te informeren over de gang van zaken.

Op de gerechtelijke politie-officier rust de verplichting om de *secret professionnel* en de rechten van de verdediging te (doen) respecteren, onder verwijzing naar art. 56 en 58 CPP.¹²⁰⁸

1203. Vgl. Art. 56-2 CPP voor de regeling van doorzoeking tot inbeslagneming bij de journalist; art. 56-3 CPP voor een dergelijke procedure bij de arts, notaris, deurwaarder en procureur; art. 56-4 CPP als het gaat om staatsgeheimen; art. 56-5 CPP voor een doorzoeking tot inbeslagneming bij een gerechtelijk ambtenaar. Het valt op dat de regeling van art. 56-2 CPP en art. 56-3 CPP zeer summier is en slechts bepaalt dat de doorzoeking tot inbeslagneming plaatsvindt door een rechter (*magistrat*) in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de relevante beroepsorganisatie.

1204. Art. 56 CPP bepaalt meer in het algemeen dat bij een doorzoeking of inbeslagneming op grond van dit artikel de nodige voorzorgsmaatregelen moeten worden genomen om het *secret professionnel* en de rechten van de verdediging te waarborgen.

1205. Zie ook art. 2.2 RIN.

1206. Zie art. 60-1 CPP en art. 77-1-1 CPP.

1207. Zie par. 6.6.

1208. In deze bepaling wordt niet verwezen naar art. 56-1 CPP. Anders dan bij een doorzoeking bij een advocaat is de aanwezigheid van de deken hier niet voorgeschreven.

6.4 Schending van het *secret professionnel*

6.4.1 *Strafbaarstelling van de schending van het secret professionnel; Code Pénal*

In par. 3.3.2 ben ik ingegaan op de achtergrond en wetshistorie van de eerste wettelijke bepaling waaruit het *secret professionnel* van de advocaat voortvloeide: art. 378 CP. Art. 378 CP uit 1810 stelde de openbaarmaking (*révélation*) door bepaalde personen van aan hen toevertrouwde geheimen strafbaar. Art. 378 CP is een aantal keren gewijzigd en inmiddels is de strafbaarstelling van de schending van de beroepshalve geheimhoudingsplicht sinds 1992 geregeld in art. 226-13 en art. 226-14 CP. Art. 226-13 CP luidt als volgt:

“La révélation d’une information à caractère secret par une personne qui en est dépositaire soit par état ou par profession, soit en raison d’une fonction ou d’une mission temporaire, est punie d’un an d’emprisonnement et de 15000 euros d’amende.”

In de gewijzigde bepaling valt op dat geen enkel beroep meer specifiek is genoemd.¹²⁰⁹ Hoewel de tekst daar niet duidelijk over is, wordt algemeen aangenomen dat de ontvanger van de informatie van geheime aard een *confident nécessaire* moet zijn.¹²¹⁰

Aan het vereiste van ‘openbaarmaking’ in de zin van dit artikel is al snel voldaan: Voor de schending van de geheimhoudingsplicht is het enkele feit dat de geheime informatie door de *confident nécessaire* met derden wordt gedeeld al voldoende.¹²¹¹ Opzet is geen bestanddeel van de delictsomschrijving.¹²¹² De enkele onvoorzichtigheid of excessieve roddel is voldoende om een schending van de geheimhoudingsplicht aan te nemen. Hetzelfde geldt indien geheime informatie wordt geopenbaard met als doel de waarheid aan het licht te brengen.¹²¹³

1209. In de eerste wettelijke bepaling werden degenen die een medisch beroep uitoefenden specifiek genoemd, zie par. 3.3.2.

1210. Ader e.a. 2016, p. 497. Ader & Damien 2013, p. 342, merkt nog op dat de tekst evenmin een duidelijk onderscheid maakt tussen het *recht* op geheimhouding en de *plicht* tot het bewaren van geheimen; de uitwerking hiervan heeft zich in de jurisprudentie ontwikkeld.

1211. Ader e.a. 2016, p. 497. Het feit dat de informatie in de grootste intimiteit aan een ander wordt medegedeeld doet daar niet aan af. Er is dus geen ‘bekendmaking’ vereist, zie Garçon 1956, p. 520. Zie ook Muteau 1870, p. 190; Merger 1895 p. 35; Hallays 1890, p. 23. Ook het slechts gedeeltelijk prijsgeven van een geheim levert al schending van art. 378 CP (thans 226-13 CP) op.

1212. Ader e.a. 2016, p. 497. Zie ook Garçon 1956, p. 524, 525.

1213. Ader e.a. 2016, p. 498. Zie ook Crim. 25 jan. 1968, nr. 66-93.877, *Bull. Crim.* nr. 25; D. 1968. 153. Zie voor andere voorbeelden van schending van de geheimhoudingsplicht door

Daarnaast moet het gaan om informatie met een geheim karakter. Daarvan kan sprake zijn indien degene die de “geheime” informatie aan een ander toevertrouwt uitdrukkelijk om geheimhouding verzoekt. In geval van de uitoefening van bepaalde beroepen, zoals dat van advocaat, wordt bij het toevertrouwen van informatie het geheime karakter van deze informatie en de geheimhoudingsplicht van de beroepsbeoefenaar verondersteld. Voorwaarde hierbij is wel dat de beroepsbeoefenaar de geheime of vertrouwelijke informatie in het kader van zijn beroepsuitoefening heeft verkregen.¹²¹⁴ Het maakt voor de toepasselijkheid van art. 226-13 CP niet uit of de informatie aan de geheimhouder daadwerkelijk is medegedeeld; ook informatie die de geheimhouder aangaande de zaak of de cliënt, al dan niet toevallig, op andere wijze heeft verkregen of zelf heeft waargenomen valt eronder en mag door de geheimhouder niet worden geopenbaard.¹²¹⁵ Een andere eis is dat de feiten die onder de geheimhoudingsplicht vallen, wel enig verband moeten hebben met de beroepsuitoefening van de geheimhouder.¹²¹⁶

Uit deze bepaling vloeit ook voort dat de *confidants nécessaires* niet verplicht kunnen worden om als getuige in rechte een verklaring af te leggen.¹²¹⁷ Aan een advocaat die veroordeeld is voor de schending van zijn *secret professionnel* kan als bijkomende straf (onder meer) een tijdelijk of blijvend beroepsverbod worden opgelegd.¹²¹⁸ Art. 226-14 CP bepaalt ten slotte dat artikel 226-13 CP niet van toepassing is indien een wettelijke bepaling verplicht tot openbaarmaking of melding van bepaalde onder de geheimhouding vallende informatie of indien openbaarmaking van geheime informatie op grond van een wettelijke bepaling is toegestaan.¹²¹⁹

---

een advocaat: Civ. 1re, 7 juni 1983, nr. 82-14.469, *Bull. Civ. I*, nr 169; Aix-en-Provence, 14 juni 1982, *D.* 1984. IR 119.; Paris, 30 nov 1994, *D.* 1996. Somm. 311, obs. Castelain.

1214. Ader e.a. 2016, p. 597. Zie ook Garçon 1956, p. 521.

1215. Garçon 1956, p. 521.

1216. Garçon 1956, p. 521, 522. Zie ook par. 6.2.

1217. Ader e.a. 2016, p. 520. Ader & Damien 2013, p. 343, ook voor de uitspraken op dit punt.

1218. Art. 226-31 CP jo 131-27 CP. Ader e.a. 2016, p. 497. Dit is een strafrechtelijke sanctie, geen tuchtrechtelijke maatregel.

1219. Met een wettelijke meldingsplicht wordt hier bijvoorbeeld bedoeld de op advocaten rustende meldingsplicht die in Frankrijk is geïmplementeerd op grond van de Europese anti-witwasregelgeving, zie hierna par. 6.7.5. Viala & Beignier, p. 238.

6.4.2 *Schending van het secret professionnel in het tuchtrecht en in het civiele recht*

Tegen een advocaat die de geheimhoudingsplicht schendt kunnen ook tuchtrechtelijke maatregelen worden genomen.¹²²⁰ Het advocatentuchtrecht is geregeld in de Basiswet en in het Basisdecreet.¹²²¹ Op grond van art. 183 van het Basisdecreet kan elke overtreding van wet-of regelgeving, elke schending van beroepsregels en elke tekortkoming in de naleving van de plicht tot integriteit, eerbaarheid en fijngevoeligheid, ook indien dit betrekking heeft op gedragingen buiten de beroepsuitoefening, aanleiding geven tot het opleggen van disciplinaire maatregelen aan een advocaat als genoemd in art. 184 van het Basisdecreet. Bepaalde feiten kunnen zowel tuchtrechtelijk laakbaar zijn als een strafbaar feit opleveren.¹²²²

Artikel 1147 *Code Civil* beheerst de contractuele relatie tussen advocaat en cliënt. Op grond van deze bepaling kan de cliënt in een procedure voor de civiele rechter een vordering tot schadevergoeding instellen tegen de advocaat die zijn geheimhoudingsplicht heeft geschonden. Indien tegen de advocaat reeds een strafprocedure aanhangig is, kan de civiele actie ook bij de strafrechter worden ingesteld.

6.4.3 *Schending van het secret de l'enquête et de l'instruction*

Indien een advocaat zich schuldig maakt aan de schending van *le secret de l'enquête et de l'instruction*, kan dat tevens een schending van *le secret professionnel* met zich meebrengen.¹²²³ De grondslag voor *le secret de l'enquête et de l'instruction* is echter gelegen in de bescherming van de verdachte (*le mis en examen*), hetgeen met zich meebrengt dat geen afbreuk mag worden gedaan aan de rechten van de verdediging. Dat betekent dat een advocaat in het belang van de verdediging van zijn cliënt soms toch ongestraft mededelingen kan doen of een persverklaring kan

1220. Viala & Beigner, p. 231. Zie bijv. CE 29 dec. 2000, D. De la Burgade, "La radiation du Dr. Gubler", *LPA* 21 juni 2001, p. 19.

1221. Zie par. 2.3.5.

1222. Strafvonnissen met betrekking tot dezelfde feiten hebben gezag van gewijsde in de tuchtrechtprocedure en leiden doorgaans ook tot een tuchtrechtelijke maatregel. Martin 2008, p. 252. Een samenloop van een strafrechtelijke en disciplinaire procedure wordt niet in strijd geacht met het EVRM; Cass. 1re civ. 2 april 1997, *Bull. Civ. I*, nr. 115.

1223. Zie hiervoor par. 6.3.3. Dal 2010, p. 118. Ader & Damien 2013, p. 332, 333. Zie bijv. Cass. crim. 18 september 2001, nr. 00-86.518, *Bull. crim.* nr. 179; D 2001. Zie ook Crim. 27 okt. 2004, nr. 04-81.513, *Bull. Crim.* nr. 259. Zie ook EHRM 15 december 2011, nr. 28198/09 (*Mor t. Frankrijk*).

afleggen.¹²²⁴ Voorwaarde is dat deze mededelingen passend zijn en strikt noodzakelijk zijn met het oog op een goede verdediging. De *secret de l'enquête et de l'instruction* is voorts ingekaderd door art. 437-7-2 CP. Art. 437-7-2 CP regelt de strafbaarstelling van het opzettelijk openbaar maken van informatie aangaande of afkomstig uit een lopend strafrechtelijk onderzoek door degenen die hiermee bekend zijn uit hoofde van hun functie, mits tevens aan de volgende twee voorwaarden is voldaan.¹²²⁵ De openbaarmaking moet geschieden aan personen waarvan de openbaarmaker weet dat deze bij de zaak betrokken kan zijn en de openbaarmaking moet hebben plaatsgevonden met het oog op het belemmeren van het onderzoek of de waarheidsvinding.¹²²⁶

6.5 Omvang en reikwijdte *secret professionnel*; de hoofdregels

6.5.1 Hoedanigheid van advocaat

De rechten en plichten die voor de advocaat uit de *secret professionnel* voortvloeien, zijn gekoppeld aan zijn optreden in hoedanigheid van advocaat. Slechts informatie die de advocaat in het kader van zijn beroepsuitoefening heeft verkregen valt eronder.¹²²⁷

Op grond van art. 66-5 van de Basiswet heeft de *secret professionnel* betrekking op alle gebruikelijke werkzaamheden van de advocaat, waarbij uitdrukkelijk is bepaald dat deze zowel advieswerkzaamheden als procesgerelateerde werkzaamheden omvatten:

“En toutes matières, que ce soit dans le domaine du conseil ou dans celui de la défense (...)”.¹²²⁸

1224. Dal 2010, p. 118.

1225. Deze bepaling is in het leven geroepen bij de wet 2004-204 van 9 maart 2004 en gewijzigd door de wet 2005-1549 van 12 december 2005. Deze wijziging vond met name plaats naar aanleiding van kritiek vanuit de advocatuur en met het oog op een betere bescherming van de *secret professionnel*. Zie hierover Dal 2010, p. 118.

1226. Dal 2010, p. 119.

1227. Martin 2008, p. 220. Ader e.a. 2016, p. 507. Zie ook Cass. 2^e civ., 21 juni 1973, *D.* 1974, 16, waarin werd uitgemaakt dat hetgeen een vrouw die in een echtscheidingsprocedure was verwickeld had medegedeeld aan een bevriende advocaat, niet onder het *secret professionnel* viel, aangezien deze communicatie niet in het kader van de beroepsuitoefening had plaatsgevonden. Het betrof communicatie tussen vrienden. Civ 1re, 7 juni 1983, nr. 82-14.469, *Bull. Civ.*, nr. 169.

1228. Het doel van deze formulering is om er geen misverstand over te laten bestaan dat het *secret professionnel* voor alle terreinen van de gebruikelijke beroepsuitoefening van de advocaat

Onder gebruikelijke werkzaamheden van de advocaat wordt ook begrepen het opstellen van contracten en het voeren van onderhandelingen.¹²²⁹

De cassatierechter (*la Cour de Cassation*) heeft in strafzaken jarenlang een restrictieve uitleg gehanteerd van de *secret professionnel*, in die zin dat deze als absoluut en algemeen geldend recht beperkt was tot het verlenen van rechtsbijstand in procedures door de advocaat. Als onderbouwing van deze uitleg werd gewezen op de grondslag van de *secret professionnel*, die zou zijn gelegen in het recht op verdediging in gerechtelijke procedures.¹²³⁰ Voor juridische advieswerkzaamheden, waaronder begrepen het opstellen van contracten en het onderhandelen, werd slechts een relatieve geheimhoudingsplicht aanvaard, die niet kon worden ingeroepen jegens de autoriteiten.¹²³¹ Deze 'tweedeling' die in de jurisprudentie ten aanzien van de reikwijdte van de geheimhoudingsplicht gaandeweg werd aanvaard, is in twee principiële uitspraken van de strafkamer van de *Cour de Cassation* bevestigd.

In de uitspraak van 30 september 1991 ging het om een advocaat, die zijn cliënten had bijgestaan in contractsonderhandelingen. Hij had in deze context ten behoeve van zijn cliënten een *letter of intent* en overeenkomsten opgesteld met betrekking tot de overgang van twee ondernemingen. De advocaat werd eerst als getuige gehoord in een later tegen de, van bedrog en misbruik van bedrijfsactiva (*abus de biens sociaux*) verdachte, cliënten ingestelde strafprocedure.¹²³² Vervolgens werd de advocaat zelf verdacht van medeplichtigheid en kwam de vraag aan de orde of het getuigenverhoor van de advocaat in strijd was met het *secret professionnel*. Volgens de *Cour de Cassation* was er geen sprake van strijd met het *secret professionnel*, omdat het verhoor van de advocaat betrekking had op werkzaamheden van de advocaat die niet raken aan het recht op verdediging in een gerechtelijke procedure, te weten het opstellen van overeenkomsten en het voeren van onderhandelingen. Bij dergelijke werkzaamheden is de geheimhoudingsplicht van de advocaat niet absoluut, en raakt het niet aan de openbare orde, maar slechts aan de individuele belangen van cliënten, aldus de *Cour de Cassation*.¹²³³

---

geldt en ook jegens de justitiële en andere autoriteiten kan worden ingeroepen, zie Ader e.a. 2016, p. 506, 507.

1229. Martin 2008, p. 220.

1230. Martin 2008, p. 229. Ader & Damien 2013, p. 371. Ader e.a. 2016, p. 494 en 495.

1231. Martin 2008, p. 229. Ader e.a. 2016, p. 494.

1232. De advocaat noch zijn cliënten hadden bezwaar gemaakt tegen het horen van de advocaat als getuige. Martin 2008, p. 229.

1233. Zie Cass. Crim. 30 september 1991, nr. 91-84.403, *Bull.crim.*, nr. 320. *JCP* 1992. II. 21858, noot R. Martin. Dal 2010, p. 114. Viala & Beigner 2008, p. 240. Martin 2008, p. 230.

Vóór 1991 lijkt dat een logische conclusie, aangezien de werkzaamheden van de advocaat tot die tijd gericht waren op het verlenen van rechtsbijstand in procedures. Maar ook na de fusie leek de cassatierechter simpelweg de wettelijke verankering van het gewijzigde beroep advocaat te negeren.¹²³⁴ In een uitspraak van 7 maart 1994 bevestigde de cassatierechter de jurisprudentiële lijn van vóór de fusie als volgt:

*“Si selon les principes rappelés par l'article 66-5 de la loi du 31 décembre 1971, les correspondances échangées entre le client et son avocat sont, en toute matière (sic), couvertes par le secret professionnel, il demeure que le juge d'instruction tient de l'article 97 du Code de procédure pénale le pouvoir de les saisir dès lors qu'elles ne concernent pas l'exercice des droits de la défense”.*¹²³⁵

Deze uitspraak leidde wederom tot ingrijpen van de wetgever om de tekst van art. 66-5 van de Basiswet te wijzigen in de thans nog geldende bewoordingen.¹²³⁶ Ondanks de ondubbelzinnige wetstekst, zijn er nog steeds uitspraken van de strafkamer van de *Cour de Cassation*, waarin voor de reikwijdte van het *secret professionnel* een onderscheid wordt gemaakt tussen proceswerkzaamheden van de advocaat en juridisch advieswerkzaamheden.¹²³⁷ Toch zijn er ook uitspraken van bodemrechters die een meer genuanceerd beeld laten zien.¹²³⁸

Specifieke werkzaamheden van de advocaat

Voor specifieke werkzaamheden van de advocaat is, op grond van de voor die specifieke werkzaamheden toepasselijke regelgeving, een uitzondering op of een beperking van de reikwijdte van het *secret professionnel* aanvaard. Dit geldt voor de advocaat die als *trustee* optreedt, de advocaat die als sportmakelaar optreedt en de advocaat die optreedt voor één van de partijen in een private of openbare

1234. En ook de bij wet nr. 93-2, per 4 januari 1993 ingevoerde wijziging van art. 66-5 van de Basiswet, zie par. 6.3.2.

1235. Cass. Crim., 7 maart 1994, nr. 93-84.931, *Bull. Crim.* nr. 87; *JCP* 1994. II. 22251, noot R. Martin. Het ging in deze zaak om bij een juridisch adviseur in beslag genomen correspondentie met een advocaat, die betrekking had op een gemeenschappelijke cliënt. Martin 2008, p. 230. Dal 2010, p. 114. Viala & Beigner 2008, p. 240, 241. Zie ook Cass. 1er civ., 14 maart 2000, *Bull. civ.* I, nr. 91; *JCP G* 2000, IV, 1778. Zie voor kritische kanttekeningen, Martin 2008, p. 231.

1236. Wet nr. 97-308, 7 april 1997, *JO* 8 april, p. 5323. Zie par. 6.3.2.

1237. Zie Cass. crim., 30 juni 1999, nr. 97-86.318, *Bull. crim.* nr. 172; *JCP G* 1999, II, 10177, noot R. Martin; *D.* 1999, p. 460, noot J. Pradel. Zie ook Cass. 1er civ., 14 maart 2000, *Bull. civ.* I, nr. 91; *JCP G* 2000, IV, 1778. *JCP* 2000. I. 207, nr 11, obs. Maron; *JCP* 2000. I. 231, nr. 12, obs. Martin. Ader e.a. 2016, p. 495.

1238. Ader & Damien 2013, p. 341. Zie bijv. TGI Paris, ord. 7 juli 2000, *D.* 2002. Somm. 855, obs. Blanchard; *Gaz. Pal.* 29 augustus 2000, obs. A. Damien.

aanbestedingsprocedure en procedures voor gunning van overheidsopdrachten.¹²³⁹ De advocaat die naast zijn werk als advocaat bijvoorbeeld parlementslid of gemeenteraadslid is en in het kader van die specifieke functie werkzaamheden verricht, handelt in dat geval niet in hoedanigheid van advocaat.¹²⁴⁰ De werkzaamheden die hij in die specifieke functie verricht worden niet beschermd door het *secret professionnel*. Hetzelfde geldt voor de advocaat als hij bijvoorbeeld werkzaamheden verricht als accountant, bewindvoerder, arbiter of mediator.¹²⁴¹ De advocaat moet bij het uitoefenen van deze specifieke functies zorgen dat zijn werkzaamheden niet in strijd komen met het door hem als advocaat in acht te nemen *secret professionnel*.¹²⁴²

Advocaat privé

Een advocaat is niet 24 uur per dag met zijn beroepsuitoefening bezig. Op die momenten is een advocaat 'niet in hoedanigheid'. Het komt voor, dat niet op voorhand duidelijk is of de advocaat in zijn communicatie met derden wel of niet als advocaat optreedt. Een voorbeeld van zo'n situatie speelde in de zaak, die ten grondslag lag aan de uitspraak van 21 juni 1973 van de civiele kamer van de *Cour de cassation*.¹²⁴³ Centraal stond de vraag, of de uitlatingen van een vrouw die in een echtscheidingsprocedure was verwickeld, aan een bevriende advocaat, onder de bescherming van de *secret professionnel* vielen. In deze zaak oordeelde de cassatierechter, dat het de bodemrechter vrij stond deze vraag ontkennend te beantwoorden en te bepalen dat het hier ging om communicatie tussen vrienden.¹²⁴⁴

6.5.2 *Hoedanigheid van cliënt*

De geheimhoudingsplicht van de advocaat heeft betrekking op cliënten, oud-clieñten, mogelijke toekomstige cliënten en personen die de advocaat in hoedanigheid hebben benaderd voor advies.¹²⁴⁵ Een cliënt kan zowel een natuurlijk persoon zijn, als een rechtspersoon.¹²⁴⁶ Als het gaat om een rechtspersoon is het voor de beantwoording van de vraag wie als cliënt kan worden aangemerkt, van

1239. Zie art. 66-5 van de Basiswet en art. 2.2 RIN. Zie par. 6.7.3 en 6.7.4.

1240. Ader e.a. 2016, p. 508 en 641 e.v.

1241. Ader e.a. 2016, p. 508, 637.

1242. Ader e.a. 2016, p. 508.

1243. Cass. 2^e civ., 21 juni 1973, nr. 72-14.799.

1244. Martin 2008, p. 221. Ader e.a. 2016 p. 509. Zie ook Crim. 2 maart 2010, nr. 09-88.453, *Bull. Crim.* nr. 40; *D.* 2011, 552, obs. B. Blanchard.

1245. Ader & Damien 2013, p. 341. Ader e.a. 2016, p. 513 e.v.

1246. Ader e.a. 2016, p. 514, 515.

belang welke personen binnen het bedrijf bevoegd zijn om met de advocaat te communiceren of toegang hebben gekregen tot de met de advocaat gewisselde communicatie.¹²⁴⁷

6.5.3 *Gedeeld secret professionnel en communicatie met derden*

Gedeeld secret professionnel

De advocaat komt in zijn dagelijkse praktijk doorgaans in contact met veel mensen. De vertrouwelijkheid tussen advocaat en cliënt zou niet voldoende gewaarborgd zijn als het *secret professionnel* zich uitsluitend zou beperken tot het contact en de informatie-uitwisseling tussen advocaat en cliënt. Advocaten kunnen alleen werken of in groepsverband. Indien de advocaat in een samenwerkingsverband werkt, geldt de *secret professionnel* zowel voor de advocaat als voor alle advocaten met wie de advocaat in het samenwerkingsverband werkt.¹²⁴⁸ Dit geldt ook voor advocaten die samenwerken op basis van een kostenmaatschap.¹²⁴⁹

In het verlengde van het *secret professionnel* rust op advocaten die in een groep samenwerken de verplichting om geen tegenstrijdige belangen te behartigen.¹²⁵⁰ Een advocaat mag bij de behandeling van een zaak geen gebruik maken van informatie die hij in een andere zaak heeft opgedaan.¹²⁵¹ Ook geldt het *secret professionnel* onverminderd voor de advocaat die een andere advocaat opvolgt in de behandeling van een zaak voor een cliënt.¹²⁵²

De advocaat moet er voor zorgen dat alle leden van zijn personeel, die geen advocaat zijn, het *secret professionnel* naleven.¹²⁵³ Op grond van art. II van de nationale cao voor advocaten en hun personeel (*Convention collective nationale des avocats et de leur personnel*), rust op alle niet-advocatuurlijk personeel een zelfstandige verplichting tot naleving van het *secret professionnel*.¹²⁵⁴ Tenslotte rust de

---

1247. Ader e.a. 2016, p. 514, 515. Met name bij de beoordeling van de toepassing van dwangmiddelen tegen advocaten hanteren strafrechters een enge interpretatie van het begrip 'cliënt'.

1248. Art. 2.3 RIN. Dal 2010 p. 116. Ader e.a. 2016, p. 510, 511.

1249. Du Granrut 2013, p. 175. De verplichting tot geheimhouding strekt zich uit tot iedereen die op het kantoor van de advocaat werkzaam is, Ader e.a. 2016. Advocaat- stagiaires die hun stage doen op een advocatenkantoor leggen er zelfs een speciale eed voor af, zie art. 12-2 Basiswet.

1250. Du Granrut 2013, p. 175. Art. 7 Decreet 2005.

1251. Martin 2008, p. 221. Cass. crim., 28 september 2004, *JCP* 2005, II, 10054, noot R. Martin.

1252. De Granrut 2013, p. 174. De opvolgende advocaat kan in een procedure niet de correspondentie tussen de cliënt en de vorige advocaat gebruiken.

1253. Art. 2.3 RIN. Dal 2010, p. 116.

1254. Conv. Coll. 79-02-20, Brochure *JO* nr. 3078. Du Granrut 2013, p. 174 en 175. Ader e.a. 2016, p. 510.

plicht tot naleving van het *secret professionnel* ook op de door de advocaat bij zijn beroepsuitoefening ingeschakelde derden, zoals tolken, accountants of andere deskundigen. De advocaat moet er op toezien dat bij inschakeling van deze derden het *secret professionnel* gewaarborgd is.¹²⁵⁵

Communicatie met derden

Zoals we in par. 6.5.4 zullen zien heeft het *secret professionnel* betrekking op al hetgeen aan een advocaat in zijn hoedanigheid is toevertrouwd, daaronder begrepen informatie die de advocaat in een zaak aangaande de cliënt van derden heeft verkregen.¹²⁵⁶ Uitgangspunt is dat de gesprekspartners van de advocaat niet gebonden zijn aan de geheimhoudingsplicht van de advocaat.¹²⁵⁷ Dit is anders, indien het *secret professionnel* wordt gedeeld met de in de vorige subparagraaf genoemde personen, met wie de advocaat samenwerkt. Besprekingen die de advocaat en zijn cliënt in aanwezigheid van derden voeren (bijvoorbeeld contractsonderhandelingen) vallen in beginsel niet onder het *secret professionnel*.¹²⁵⁸

Een aparte categorie derden wordt gevormd door de deken(s) en de raden van orde. In beginsel deelt een advocaat het *secret professionnel* niet met de deken, maar in het kader van bepaalde controle- en toezichtbevoegdheden van de deken en de raden van orde, kan de advocaat zich niet beroepen op het *secret professionnel*.¹²⁵⁹ Ten slotte is er nog de vertrouwelijkheid van de communicatie tussen advocaten onderling.¹²⁶⁰

6.5.4 *Het toevertrouwen van informatie/object secret professionnel*

Wat valt eronder?

Onder het bereik van het *secret professionnel* vallen alle handelingen en verrichtingen van de advocaat in het kader van de beroepsuitoefening, alle omstandigheden die verband houden met de beroepsuitoefening van de advocaat en al hetgeen de

1255. Du Granrut, p. 174, 175.

1256. Dal 2010 p. 115. Ader & Damien 2013, p. 341. Zie Rb Parijs, 30 november 1994, *D.* 1996. Somm. 311, obs. Castelain.

1257. Ader & Damien 2013, p. 341. Ader e.a. 2016, p. 515. Zie voor een voorbeeld, waarin een journalist zich ten onrechte voordeed als cliënt, *Crim.* 18 november 1986, nr. 85-93.308, *Bull. Crim.* nr. 345; *Gaz. Pal.* 1987. 1, 167, noot Doucet en Le Faucheur. Zie bijv. ook *Civ. Ire.* 13 maart 2008, nr. 06-16.740, *Bull. Civ. I.* nr. 70; *JCP* 2008. I. 140 nr. 7, obs. F. G'Sell. *Civ. Ire.* 10 sept. 2014, nr. 13-22.400, NP.

1258. Ader e.a. 2016, p. 509.

1259. Ader & Damien 2013, p. 341, 342. Damien 1987, p. 131 e.v. Zie ook: Rb Parijs, 27 april 1988, Mazurier, *Gaz. Pal.* 1988. 2, 489, noot Damien.

1260. Zie par. 6.5.4.

advocaat in zijn hoedanigheid is toevertrouwd.¹²⁶¹ In art. 66-5 van de Basiswet en art. 2.2 RIN is neergelegd, dat daar in ieder geval het volgende onder valt:

- De adviezen van een advocaat die aan de cliënt zijn gericht of voor de cliënt zijn bestemd;
- De tussen de cliënt en zijn advocaat uitgewisselde communicatie;¹²⁶²
- De tussen advocaten onderling gewisselde communicatie, met uitzondering van communicatie die voorzien is van de vermelding '*officielle*';
- Gespreksnotities of besprekingsverslagen van contacten tussen advocaat en cliënt en meer in het algemeen alle stukken in een door de advocaat aangelegd dossier van de cliënt (en alle informatie die de advocaat in het kader van de beroepsuitoefening heeft verkregen);
- De naam van de cliënt en de agenda van de advocaat;¹²⁶³
- De financiële regeling tussen advocaat en cliënt en alle geldtransacties (*maniements de fonds*) die worden verricht uit hoofde van art. 27, 2^e alinea van de Basiswet;
- De door accountants (*commissaires aux comptes*) of andere derden opgevraagde informatie, welke informatie uitsluitend door de advocaat aan de cliënt mag worden verstrekt.

Bij alle hierboven genoemde informatie maakt het niet uit in welke vorm de gegevens zijn vastgelegd of de uitwisseling van gegevens heeft plaats gevonden. Hoewel oorspronkelijk werd gesproken over *le secret de la correspondance*, staat inmiddels vast dat als gevolg van technologische ontwikkelingen het beroepsgeheim zich uitstrekt tot alle moderne communicatiemiddelen.¹²⁶⁴ Zowel mondelinge danwel schriftelijke communicatie valt eronder als papieren of elektronische stukken en informatie-uitwisseling.¹²⁶⁵ Het maakt daarbij niet uit of de communicatie al is verzonden, nog onderweg is, of is ontvangen door de advocaat. Het *secret professionnel* strekt zich ook uit tot communicatie in handen van de cliënt of bij een derde

1261. Ader & Damien 2013, p. 339. Ader e.a. 2016, p. 507 e.v. Dal 2010, p. 115. Du Granrut 2013, p. 173.

1262. Als het gaat om communicatie tussen een gedetineerde cliënt en zijn advocaat, is de bescherming van de vertrouwelijke communicatie gebaseerd op art. D. 66 en D. 69 en D. 411 en D. 413 van de CPP. Zie ook TA Versailles, 10 oktober 1997, *D.* 1998, IR, p. 21. Viala & Beigner, p. 242. Zie ook art. 432 CPP, op grond waarvan correspondentie uitgewisseld tussen een verdachte en zijn advocaat niet als schriftelijk bewijs kan dienen.

1263. Zie Civ. 1e, 7 december 2004, nr. 02-16.562, *Bull. Civ.* I.nr. 299.

1264. Martin 2008, p. 221.

1265. RIN art. 2.2. Hieronder valt ook e-mail en sms verkeer. Ader e.a. 2016, p. 506.

aan wie de communicatie is toevertrouwd.¹²⁶⁶ De vertrouwelijkheid heeft zowel betrekking op de brief zelf als op de daarbij meegezonden stukken.¹²⁶⁷

Het beginsel van de vertrouwelijke communicatie tussen advocaat en cliënt (*le secret de la correspondance*) was voordat het in art. 66-5 Basiswet was opgenomen reeds lang in de, met name strafrechtelijke, jurisprudentie aanvaard en wordt aangemerkt als ‘recht’ van de advocaat en de cliënt op vertrouwelijkheid.¹²⁶⁸ Het *secret professionnel* betreft zowel hetgeen de cliënt aan de advocaat heeft toevertrouwd als informatie die de advocaat van derden heeft verkregen inzake de cliënt en diens zaak.¹²⁶⁹ Bij het toevertrouwen van informatie door de cliënt aan de advocaat, kan het gaan om feiten maar ook om gevoelens, motieven en verwachtingen van de cliënt.¹²⁷⁰ Ook hetgeen de advocaat afleidt uit de van cliënt of derden verkregen informatie valt eronder.¹²⁷¹ Het moet wel gaan om informatie die ‘noodzakelijk’ aan de advocaat is toevertrouwd (*confidences nécessaires*) met het oog op de verdediging van de cliënt en de behartiging van zijn belangen.¹²⁷²

De Basiswet bepaalt pas sinds de wetwijziging van 7 april 1997 dat de *secret professionnel* zich uitstrekt tot ‘alle correspondentie’ tussen advocaat en cliënt.¹²⁷³ Dit leidde in de periode erna tot een nogal rigide uitleg door de *Cour de Cassation*, waarin geen ruimte werd gelaten voor uitzonderingen.¹²⁷⁴ Een wet van 11 fe-

1266. Martin 2008, p. 222. Ader & Damien 2013, p. 370. Cass. Crim. 12 maart 1886, S. 1887.1.89; DP 1886.345. Zie echter ook Crim. 16 oktober 2012, nr. 11-88.136, *D. actualité*, 8 november 2012, obs. Bomblet, waarin twee dubbelgevouwen blaadjes van een advocaat bestemd voor een cliënt niet voldeden aan de notie van beschermde correspondentie in de zin van art. 432-9 CP. Ader & Damien 2013, p. 371.

1267. Civ. 1e, 2 oktober 2007, nr. 04-18.726, *Bull. Civ. I*, nr. 314; *JCP* 2008. I. 123, obs. Martin. Ader & Damien 2013, p. 372.

1268. Cass. Crim., 12 maart 1886, DP 1886, p. 345; Versailles, 18 april 1982, *Gaz. Pal.* 1982, I, p. 310, noot A.D. – Bourges, 19 januari 1984, *Gaz. Pal.* 1984, I, p. 344; D. 1985, inf. rap. p. 109. Overigens wordt aanvaard dat dit ook geldt in civiele zaken, Martin 2008, p. 222. Zie echter ook: T. Paris, 24 april 1984, *Gaz. Pal.* 1985, I, 82, noot Darrois en Tiraqueau. Crim. 12 maart 1992, nr. 91-86.843, *Bull. Crim.* nr. 112; D. 1992. IR198; D. 1993. Somm. 207, obs. Pradel. D. 1994. Zie ook: Crim. 13 december 2006, nr. 06-87.169, *Bull. Crim.* nr. 313. Ader & Damien 2013, p. 371.

1269. Zie rb. Parijs 30 november 1994, D. 1996, Somm. 311, obs. Castelain. Zie ook Ader e.a. 2016, p. 507.

1270. Martin 2008, p. 220.

1271. Parijs, 1 juli 1999, D. 1999. IR 230. Ader e.a. 2016, p. 507.

1272. Ader e.a. 2016, p. 509. Viala & Beigner, p. 236. Zie ook Cass. crim. 15 december 1885, D. 1886, I. 347. Zie ook Cass. crim. 19 nov. 1985, *Bull. Crim.*, nr. 364. Zie rb. Parijs 5 juli 1996, D. 1998, somm. 86, obs. Th. Massis. Zie ook arrest van CA Parijs 1 juli 1999, D. 1999, IR, 230.

1273. Viala & Beigner 2008, p. 241. Zie par. 6.3.2.

1274. Zie bijv. de volgende uitspraak en de commentaren daarop: Cass. 1^e civ., 4 februari 2003, nr. 00-10.057, *bull. Civ* 2003, I, nr. 33; *JCP G* 2003, II, 10035, concl. J. Sainte-Rose; *JCP G*

bruari 2004 bracht verandering in deze absolute uitleg van de reikwijdte van het *secret professionnel*.¹²⁷⁵ Deze wetwijziging introduceerde de mogelijkheid om door de vermelding van ‘*officielle*’ de geheimhoudingsplicht ten aanzien van bepaalde communicatie op te heffen. Bovendien is het op grond van een uitspraak van de *Cour de Cassation* van 4 april 2006 ook mogelijk dat een cliënt de geheimhouding van een door hem aan zijn advocaat gerichte communicatie kan opheffen, doordat de cliënt de communicatie zelf openbaar heeft gemaakt.¹²⁷⁶ De vertrouwelijkheid van de communicatie wordt niet opgeheven als gevolg van het overlijden van de verzender of de ontvanger.¹²⁷⁷

Communicatie tussen advocaten onderling

In Frankrijk vormt de – mondelinge en schriftelijke – communicatie tussen advocaten onderling een aparte subcategorie van het *secret professionnel*. De vertrouwelijkheid van communicatie tussen advocaten was in Frankrijk al een erkend beginsel in de periode vóór de revolutie. Ook tijdens de revolutie onderhielden de ‘advocaten van de Marais’ onderlinge contacten waarbij de geheimhouding werd gerespecteerd.¹²⁷⁸ Aangezien advocaten in die tijd cliënten nog niet mochten vertegenwoordigen vond deze communicatie plaats op persoonlijke titel. Dat veranderde vanaf het moment dat advocaten wel cliënten konden vertegenwoordigen.¹²⁷⁹

De omgang met confraternele correspondentie was lange tijd een gedragsrechtelijke kwestie. Op grond van – vaak plaatsgebonden – orde reglementen, diende een advocaat die confraternele correspondentie wilde overleggen in een procedure zich eerst voor advies tot de deken te wenden. De deken kon besluiten de vertrouwelijkheid van bepaalde correspondentie op te heffen. Rechter waren hier echter niet aan gebonden en advocaten die, afgaande op het advies van de deken,

---

2003, I, 128, nr. 11, obs. L. Cadiet; *JCP G* 2003, I, 140, nr. 20, obs. R. Martin; *D* 2003, p. 601; *Gaz. Pal.* 13-15 april 2003, p. 8, noot Raoult; *LPA* 21 augustus 2003, p. 4, noot Pons. Viala & Beigner 2008, p. 241.

1275. Wet nr. 2004-130 van 11 februari 2004, *JO* 12 februari 2004, p. 2847; *JCP G* 2005, III, 20017. In deze wet waren de aanbevelingen van de CNB verwerkt.

1276. Cass. 1^e civ., 4 april 2006, nr. 04-20.735, *Bull. Civ.* I, nr. 189, *D* 2006.P+B, *Salvati c/SARL Ryv, Juris-Data* nr. 2006-033040. Zie hierover ook par. 6.2.

1277. Paris, 8 november 1971, *Gaz. Pal.* 1972. 1, 96: de erfgenaam van een overleden cliënt heeft voor het overleggen in een procedure van correspondentie tussen de overleden cliënt en zijn advocaat, toestemming nodig van laatstgenoemde advocaat. Ader & Damien 2013, p. 372.

1278. Zie hoofdstuk 3.

1279. Ader & Damien 2013, p. 379.

confraternele correspondentie in het geding brachten, waren niet gevrijwaard van tuchtrechtelijke maatregelen of strafrechtelijke vervolging.¹²⁸⁰

In de jurisprudentie werd vervolgens gaandeweg de mogelijkheid aanvaard, dat confraternele correspondentie waarin overeenstemming tussen partijen was vastgelegd, wel in rechte mocht worden overgelegd. Daarvan werden uitgezonderd de brieven die vertrouwelijk van aard waren en de brieven waarin de voorafgaande onderhandelingen waren weergegeven.¹²⁸¹ Indien een advocaat echter in strijd met zijn beroeps- en gedragsregels toch confraternele correspondentie overlegde kon een rechter deze correspondentie wel lezen. Het kwam voor dat een rechter dergelijke correspondentie ten grondslag legde aan zijn beslissing.¹²⁸² De jurisprudentie was niet eenduidig en de praktijk werd als onbevredigend ervaren.¹²⁸³

Strikt genomen viel de communicatie tussen advocaten niet onder de reikwijdte van het *secret professionnel*. Daar kwam verandering in door de wetwijziging van 7 april 1997 van art. 66-5 van de Basiswet, waarin werd bepaald, dat alle communicatie tussen advocaten onderling onder het *secret professionnel* viel. De vertrouwelijkheid van de communicatie tussen advocaten was niet langer slechts een gedragsrechtelijke regel, maar werd wettelijk verplicht en de schending ervan strafbaar gesteld.¹²⁸⁴ Deze regel bleek aldus verwoord in te praktijk te rigide, zodat gaandeweg toch weer enige uitzonderingen hierop werden toegelaten. Art. 66-5 van de Basiswet en art. 2.2 RIN bepalen sinds de wetwijziging van 11 februari 2004, dat communicatie tussen advocaten onderling, met uitzondering van de communicatie die is voorzien van de vermelding ‘*officielle*’, onder de reikwijdte van het *secret professionnel* valt.

Deze communicatie is bovendien specifiek geregeld in art. 3 van de RIN.¹²⁸⁵ De hoofdregel is neergelegd in art. 3.1 RIN, waarin is bepaald dat alle mondelinge en schriftelijke communicatie tussen advocaten vertrouwelijk van aard is. Deze communicatie mag niet in rechte worden overgelegd en de vertrouwelijke aard ervan kan niet worden opgeheven.¹²⁸⁶ Uitzonderingen op de hoofdregel zijn

1280. Ader & Damien 2013, p. 380.

1281. Ader & Damien 2013, p. 379, 381.

1282. Toulouse, 10 juni 1909, *DP* 1909.2.293 – T. Seine, 28 januari 1960, *D.* 1960. 346. Zie evenwel de beslissing van de cour d’appel van Parijs, 8 november 1971, *Gaz. Pal.* 1972. 1, 96, waarin werd bepaald dat geen beroep kon worden gedaan op brieven van een cliënt aan zijn advocaat.

1283. Ader & Damien 2013, p. 381.

1284. Ader & Damien, p. 379, 380.

1285. De relatie tussen in Frankrijk gevestigde advocaten en in andere EU-lidstaten gevestigde advocaten is geregeld in art. 3.3 RIN. De relatie met advocaten die buiten de EU zijn gevestigd is geregeld in art. 3.4 RIN.

1286. Hiermee wordt ook elektronische communicatie bedoeld.

vervat in art. 3.2 RIN. Bepaalde communicatie mag voorzien zijn van de vermelding ‘*officielle*’ en valt daarmee niet onder het bereik van het *secret professionnel* als bedoeld in art. 66-5 van de Basiswet. Dat is in de eerste plaats het geval indien de communicatie kan worden aangemerkt als een proceshandeling of processtuk (*acte de procédure*). In de tweede plaats gaat het dan om communicatie die niet verwijst naar eerdere vertrouwelijke mondelinge of schriftelijke communicatie of onderdelen daarvan.¹²⁸⁷

In de praktijk doen advocaten er tegenwoordig verstandig aan bij onderhandelingen afspraken te maken over het gebruik van hun onderlinge communicatie en af te stemmen welke communicatie als vertrouwelijk moet worden bestempeld.¹²⁸⁸ Een cliënt kan overigens geen aanspraak maken op de tussen zijn advocaat en de advocaat van de wederpartij in een procedure gevoerde correspondentie.¹²⁸⁹

Consequentie van het vallen onder de reikwijdte van de secret professionnel

Zoals gezegd brengt de *secret professionnel* zowel rechten als plichten voor de advocaat met zich mee. Een advocaat moet zich onthouden van het doen van mededelingen over, het verstrekken van inzage in, of het op enige wijze openbaar maken van stukken die onder de reikwijdte van het *secret professionnel* vallen.¹²⁹⁰ De andere kant van de medaille is dat de advocaat en zijn cliënt zich kunnen verzetten tegen inzage en inbeslagneming van deze stukken door derden. De communicatie tussen advocaat en cliënt mag niet in beslag worden genomen, noch worden ingezien door derden.¹²⁹¹ Rechters, en meer specifiek de rechter-commissaris, dienen het *secret professionnel* te respecteren.¹²⁹² Zoals hierna in par. 6.6 zal blijken, geniet het kantoor van de advocaat speciale bescherming. Gevangenisinstellingen mogen correspondentie tussen advocaat en de gedetineerde cliënt niet controleren.¹²⁹³

1287. In deze communicatie moeten wel de kernbeginselen van de advocaat als gedefinieerd in art. 1 van de RIN in acht worden genomen.

1288. Ader & Damien 2013, p. 381.

1289. Ader & Damien 2013, p. 382. De cliënt heeft wel recht op teruggave van de door hem aan zijn advocaat toevertrouwde stukken en op correspondentie voorzien van de vermelding “*officielle*”.

1290. RIN art. 2.1. Art. 226-13 CP. Voor de uitzonderingen hierop, zie par. 6.7.

1291. Ader & Damien 2013, p. 371. Ader e.a. 2016, 518 e.v. Dit mag ook niet als de betreffende communicatie ongeoorloofde instructies van een verdachte aan de (toekomstige) advocaat bevat, zie Crim. 9 september 1897, DP 1898.1.146; S. 1898.1.480.

1292. Ader & Damien 2013, p. 371. Ader e.a. 2016, p. 518 e.v.

1293. Ader e.a. 2016, p. 521. Art. D 69 CPP. Het moet wel gaan om gesloten enveloppen waarop duidelijk de naam en het professionele adres van de advocaat staan vermeld. Zie ook art. R. 57-6-5 CPP. Zie ook hoofdstuk 4, voor de jurisprudentie van het EHRM op dit gebied.

6.6 *Secret professionnel* en strafvorderlijke bevoegdheden

De strafrechtelijke jurisprudentie over het *secret professionnel* heeft voor een groot deel betrekking op het toepassen van dwangmiddelen tegen advocaten, of hun cliënten, bijvoorbeeld bij het door de vervolgingsinstanties bij een advocaat in beslag nemen van stukken, of het af luisteren van telefoongesprekken waar een advocaat aan deelneemt. In deze paragraaf concentreer ik me op de uitwerking van deze regels in de jurisprudentie.

6.6.1 *Doorzoeking en inbeslagneming bij een cliënt*

Een doorzoeking en inbeslagneming bij de cliënt dient te geschieden met inachtneming van de bescherming van het *secret professionnel* en van de rechten van verdediging (*les droits de la défense*).¹²⁹⁴ Communicatie tussen een advocaat en zijn cliënt mag bij een doorzoeking niet in beslag worden genomen.¹²⁹⁵ Een uitzondering hierop geldt voor communicatie die tot bewijs kan strekken van medeplichtigheid of betrokkenheid van de advocaat van de cliënt aan een strafbaar feit.¹²⁹⁶ Uit de jurisprudentie blijkt dat de *Cour de Cassation* bij de beoordeling van de vraag of stukken worden beschermd door het *secret professionnel* meeweegt of de communicatie betrekking heeft of in verband staat met de ‘rechten van verdediging’, welke notie over het algemeen eng wordt geïnterpreteerd.¹²⁹⁷

1294. Ader e.a. 2016, p. 572. Du Granrut, p. 180. Art. 56 en 96 CPP. Zie bijv. Cass. Crim. 24 april 2013, nr. 12-80.331, *Bull.crim.* nr. 102.

1295. Art. 66-5 wet van de Basiswet. Zie EHRM 2 april 2015, nr. 63629/10 en nr. 60567/10 (*Vinci e.a. t. Frankrijk*), waarin het Hof oordeelde dat Frankrijk art. 8 EVRM had geschonden, omdat de personen waar een doorzoeking had plaatsgevonden geen effectief en concreet rechtsmiddel ter beschikking stond om zich te verzetten tegen de inbeslagneming van stukken die onder het *secret professionnel* vielen. Ader e.a. 2016, p. 570, 574. Zie ook Crim. 27 november 2013, nr. 12-85.830, *Bull. Crim.* nr. 242, waarin correspondentie tussen de advocaat en de boekhouder van de cliënt niet onder de reikwijdte van het *secret professionnel* viel.

1296. Er moet sprake zijn van een verdenking voorafgaand aan de doorzoeking en inbeslagneming. Ader e.a. 2016, p. 573. Com. 9 maart 1999, nr. 97-30.029, NP.

1297. Zie par. 6.5.1. Vgl. art. 66-5 Basiswet. Zie bijv. Cass. Crim. 13 december 2006, 06-87.169, *Bull. Crim.* nr. 313. D 2007.306. In deze uitspraak achtte de *Cour de Cassation* stukken onder de bescherming van *secret professionnel* te vallen, omdat ze in verband stonden met het uitoefenen van de rechten van verdediging. Het betrof communicatie die betrekking had op de executie van een (andere) strafrechtelijke uitspraak. Zie voor een ruimere interpretatie van ‘de rechten van verdediging’: T. Corr. Nanterre, 18 december 1980, *Gaz.Pal.* 1981. 1, 68, noot A. Damien. Versailles, 28 april 1982, *Gaz. Pal.* 1982. 1, 310, noot A. Damien. In deze zaak werd het advies van een advocaat aan zijn cliënt geacht betrekking te hebben op

Art. 97 CPP geeft de strikte kaders weer, waarin bij een mogelijke inbeslagneming geopereerd moet worden indien men op vertrouwelijke communicatie stuit. Bij doorzoeking van een computer mag vluchtig worden kennisgenomen van bestanden, teneinde te kunnen beoordelen of sprake is van documenten die worden beschermd door *secret professionnel*. Bestanden die worden beschermd door het *secret professionnel* mogen niet in beslag worden genomen.¹²⁹⁸ Inbeslaggenomen stukken die onder de reikwijdte van het *secret professionnel* vallen, moeten onverwijld worden gerestitueerd aan de rechthebbende en eventuele kopieën moeten vernietigd.¹²⁹⁹ Indien bij de inbeslagneming van computerbestanden onderdeelen daarvan communicatie met een advocaat betreffen, leidt dit tot gedeeltelijke nietigheid van het beslag.¹³⁰⁰

6.6.2 *Doorzoeking en inbeslagneming bij een advocaat*

Uit de bescherming van het *secret professionnel* vloeit voort, dat het kantoor van de advocaat speciale bescherming geniet. De wetgever heeft aan de bevoegdheid tot het inroepen van het *secret professionnel* gekoppeld dat tegen advocaten een aantal strafvorderlijke bevoegdheden niet kan worden toegepast. Slechts in limitatieve, uitzonderlijke en strikt ingekaderde gevallen, kan hiervan worden afgeweken.¹³⁰¹

Het kantoor van een advocaat is niet gevrijwaard van een doorzoeking en eventueel inbeslagneming van stukken, zij het dat het slechts onder strikte voorwaarden is toegestaan. In hoofdstuk 4 kwam aan de orde dat het kantoor van de advocaat beschermd wordt door art. 8 EVRM.¹³⁰² Uitzonderingen of beperkingen die door een nationale wetgever op deze bescherming worden aangenomen moeten voldoen aan de legaliteitseis, de legitimiteitseis en de noodzakelijkheidseis.¹³⁰³ Daarnaast moet zijn voorzien in strikt ingekaderde speciale waarborgen die de bescherming van het beroepsgeheim verzekeren. Als waarborg is bijvoorbeeld aange-merkt de tussenkomst van een onafhankelijke toezichthouder, zoals de deken, en

---

de rechten van verdediging, terwijl ten tijde van het advies nog geen gerechtelijke procedure in zicht was. Ader e.a. 2016, p. 572.

1298. Ader e.a. 2016, p. 573. Crim. 29 juni 2011, nr. 10-85.479, NP. Crim. 24 april 2013, nr. 12-80.331, *Bull. Crim.* nr. 102; *D.* 2013. 1124.

1299. Ader e.a. 2016, p. 574.

1300. De nietigheid betreft slechts de door het *secret professionnel* beschermde stukken. Com. 18 januari 2011, nr. 10-11.777, np. Ader e.a. 2016, p. 574.

1301. Dal 2010, p. 119. Ader e.a. 2016, p. 550 e.v.

1302. Martin 2008, p. 225. Zie par. 4.3.3.

1303. Zie hiervoor par. 4.3.3.

het bestaan van effectieve rechtsmiddelen om zich te verzetten tegen een beperking van het beroepsgeheim.¹³⁰⁴

Artikel 2.2. van de RIN bepaalt in dit verband, dat op het kantoor of in het woonhuis van de advocaat geen stukken mogen worden ingezien, of in beslag genomen, behalve onder de voorwaarden als omschreven in art. 56-1 CPP. Art. 56-1 CPP regelt de procedure die het kantoor en de woning van de advocaat beoogt te beschermen bij een doorzoeking en inbeslagneming aldaar. In deze regeling, die in het licht moet worden geplaatst van de bescherming van art. 8 EVRM, is gepoogd een evenwicht te bereiken tussen het belang van de waarheidsvinding en het belang van het *secret professionnel*.¹³⁰⁵

Art. 56-1 is in de CPP opgenomen bij wet nr. 85-1407 van 30 december 1985.¹³⁰⁶ In eerste instantie bepaalde de wet, dat doorzoekingen bij een advocaat slechts konden worden uitgevoerd door een rechterlijk ambtenaar (*magistrat*) in aanwezigheid van de deken of een vertegenwoordiger van de deken. Vóór de invoering van deze bepaling was een *officier de police judiciaire* bevoegd tot de doorzoeking en inbeslagneming bij een advocaat.¹³⁰⁷ Daarnaast werd in deze bepaling de aanwezigheid van de deken bij een doorzoeking en inbeslagneming wettelijk verankerd.¹³⁰⁸ In de praktijk bleek de rol van de deken beperkt te zijn, hetgeen in 2000 leidde tot een wetswijziging die een betere bescherming van de *secret professionnel* introduceerde.¹³⁰⁹ Hierin werd onder meer bepaald dat slechts de deken en de rechter-commissaris het recht hadden op kennisneming van de stukken voorafgaand aan de inbeslagneming. Ook kreeg de deken het recht om zich te verzetten tegen de inbeslagneming. In 2005 volgde een nadere wetswijziging, die (onder meer) de verplichting introduceerde tot motivering van de machtiging tot doorzoeking.¹³¹⁰

Het uitgangspunt is dat een doorzoeking en inbeslagneming bij een advocaat slechts betrekking mag hebben op de volgende stukken: 1) Stukken die strekken

1304. Zie bijv. EHRM 3 september 2015, nr. 27013/10 (*Servulo e.a. t. Portugal*).

1305. Zie over de achtergrond en totstandkoming van deze bepaling: Martin 2008, p. 225. Ader e.a. 2016, p. 548, 549. Ader e.a. 2016 wijst ook op de parlementaire discussie die werd gevoerd ten aanzien van de personen die gerechtigd zouden moeten zijn tot het kennisnemen van stukken in dit verband.

1306. *JORF*, 31 december 1985.

1307. Ader e.a. 2016, p. 547.

1308. Het was voordien al wel gebruikelijk om de deken in te schakelen bij een doorzoeking bij de advocaat. Ader e.a. 2016, p. 157.

1309. Wet nr. 2000-516 van 15 juni 2000, *JO* 16 juni, p. 9038, art. 44.

1310. Wet nr. 2005-1549, 12 december 2005, *JO* 13 december, p. 19152, art. 37. De wet is nadien nog gewijzigd bij wet nr. 2010-1 van 4 januari 2010, art. 33 (V). Sindsdien vallen ook 'voorwerpen' onder de reikwijdte van de bepaling.

tot bewijs van medeplichtigheid of betrokkenheid van de advocaat aan het onderzochte misdrijf, bijvoorbeeld stukken die voorwerp van het strafbare feit uitmaken, zoals een vals stuk, en 2) stukken die dienen om de waarheid aan het licht te brengen inzake het vermoeden van betrokkenheid van de advocaat bij het onderzochte strafbare feit, mits hierbij de rechten van de verdediging niet in gevaar komen.¹³¹¹ Zo is bijvoorbeeld aanvaard dat een advocaat geen beroep kan doen op de bescherming van de *secret professionnel*, als hij misbruik maakt van zijn bevoegdheid om bewijsmateriaal te onttrekken aan het onderzoek.¹³¹² Ook moet de *secret professionnel* wijken als de advocaat voor zijn cliënt valse getuigenverklaringen of alibi's regelt.¹³¹³

De procedure die in art. 56-1 CPP uitgebreid is omschreven, is thans grofweg als volgt. Een doorzoeking bij de advocaat mag slechts plaatsvinden door de rechter-commissaris in aanwezigheid van de deken.¹³¹⁴ De doorzoeking mag slechts plaatsvinden op grond van een schriftelijke en gemotiveerde beslissing van de rechter-commissaris, of andere rechterlijk ambtenaar. In deze beslissing moet de aard van het misdrijf zijn aangegeven waarop het onderzoek zich richt, de gronden die een doorzoeking rechtvaardigen en het doel van de doorzoeking. De doorzoeking bij een advocaat mag er niet op gericht zijn om aanknopingspunten of bewijs te vinden met betrekking tot een strafbaar feit waarvan de cliënt wordt verdacht.¹³¹⁵

De betrokken rechter-commissaris moet op voorhand aangeven naar welke specifieke documenten wordt gezocht; in geen geval mag sprake zijn van een algemeen, globaal (ongericht) onderzoek.¹³¹⁶ De inhoud van deze beslissing wordt door de rechter-commissaris vanaf aanvang van de doorzoeking ter kennis van de deken of diens vertegenwoordiger gebracht. De rechter-commissaris moet er op

---

1311. Ader e.a. 2016, p. 551, 554 en 555. Du Granrut 2013, p. 181. Martin 2008, p. 226. Dit is vaste jurisprudentie. Zie bijv. Crim. 1 maart 2006, (Dal 2010, p. 121). Crim. 27 juni 2001, nr. 01-81.865, *Bull. Crim.* Nr. 163; D. 2001. Crim. 8 juli 2015, nr. 15-81.179. Crim. 25 juni 2013, nr. 12-88.021, *Bull. Crim.* nr. 155, *AJ Pénal* 2013. 539, noot Belfanti. Crim. 1975, nr. 74-92.792, *Bull. Crim.* nr. 146. Crim. 27 sept. 2011, nr. 11-83.755. Cass. crim., 12 maart 1992, *Bull. Crim.* nr. 112, D. 1993. 207, obs. J. Pradel. Zie ook CA Parijs, 9 maart 1974, *Gaz. Pal.* 1974, 1, p. 376; CA Colmar, 23 oktober 1984, *Gaz. Pal.* 1985, 2, p. 429, noot A. Damien.

1312. Martin 2008, p. 226.

1313. Cass. crim., 25 januari 1984, *Bull. Crim.* nr. 33, *Gaz. Pal.* 1984, 2, p. 493.

1314. Art. 56-1 CPP spreekt van een "magistrat". De deken kan zich op grond van dit artikel ook laten vertegenwoordigen.

1315. Du Granrut 2013, p. 181. Ader e.a. 2016, p. 551.

1316. Cass. crim. 30 juni 1999. Dal 2010, p. 119. Er mag dus geen algemene doorzoeking van het kantoor van een advocaat plaatsvinden, omdat de vrije uitoefening van de beroepsuitoefening van de advocaat hiermee in gevaar zou komen. Du Granrut 2013, p. 180.

toezien dat de inbeslagneming geen afbreuk doet aan de vrije beroepsuitoefening door de advocaat.

Slechts de deken en de betrokken rechter-commissaris of andere rechterlijk ambtenaar zijn, voorafgaand aan een eventuele inbeslagneming, bevoegd tot inzage of kennisneming van de op locatie aanwezige stukken. Stukken die betrekking hebben op andere dan de in de doorzoekingsbeslissing genoemde overtredingen of misdrijven, mogen in geen geval in beslag worden genomen. Deze bepalingen gelden op straffe van nietigheid van het beslag.

De deken kan zich verzetten tegen de door de rechter-commissaris voorgenomen inbeslagneming van stukken, als hij van oordeel is dat deze inbeslagneming onregelmatig is en in strijd met het *secret professionnel*.¹³¹⁷ Het betreffende stuk dient in dat geval te worden verzegeld. Deze handelingen, waaronder de door de deken geuite bezwaren, worden opgenomen in een proces-verbaal, dat niet bij het dossier van de procedure (de processtukken) wordt gevoegd.

Vervolgens voorziet art. 56-1 CPP in een bijzondere beklagprocedure (*procédure de contestation*) voor de *juge des libertés et de la détention* (JLD), ook wel *juge du secret* genoemd.¹³¹⁸ De JLD neemt een gemotiveerde, niet voor hogere voorziening vatbare, beslissing binnen vijf dagen na ontvangst van de stukken. Hij hoort daartoe de rechter-commissaris of andere rechterlijke ambtenaar die de doorzoeking heeft uitgevoerd, eventueel de procureur van de Republiek, alsmede de advocaat op wiens kantoor of in wiens huis de doorzoeking heeft plaatsgevonden en de deken of diens vertegenwoordiger. Hij mag de verzegelde envelop in aanwezigheid van voornoemde personen openen.

Als de JLD van oordeel is dat er geen grond is voor inbeslagneming van de stukken, beveelt hij de onmiddellijke teruggave ervan. Ook geeft hij in dat geval opdracht tot vernietiging van het proces-verbaal met betrekking tot de doorzoeking en voorgenomen inbeslagneming en de daartegen geuite bezwaren. Indien noodzakelijk beveelt hij tot het verwijderen van iedere verwijzing in de processtukken naar de betreffende stukken of de inhoud ervan. Indien de JLD echter

1317. In de jurisprudentie is uitgemaakt dat de deken in deze rol als *auxiliaire de justice* kan worden aangemerkt met als taak het waarborgen van de rechten van verdediging en het *secret professionnel*. Crim. 8 januari 2013, nr. 12-90.063. Ader e.a. 2016.

1318. De JLD is nieuw ingesteld bij voornoemde Wet nr. 2000-516 van 15 juni 2000, JO 16 juni, p. 9038, (art.48-56) met ingang van 1 januari 2001. Zijn hoofdtaak is het nemen van beslissingen inzake de voorlopige hechtenis. Voorheen werden beslissingen ten aanzien van inbeslagnemingen voorgelegd aan de president van de rechtbank (art. 140, par. 2). Martin 2008, p. 226. Bij het instellen van de JLD als beklagrechter was één van de overwegingen dat de beslissing ten aanzien van de vraag of stukken onder het *secret professionnel* vallen zou berusten bij een rechter die noch als onderzoeksrechter bij de zaak betrokken was, noch als rechter in de hoofdzaak. Ader e.a. 2016, p. 549.

van oordeel is dat er wel gegronde redenen zijn voor het inbeslagnemen van de stukken, beveelt hij de stukken en het betrokken proces-verbaal bij de processtukken te voegen.

Hoewel het hier gaat om een niet voor hogere voorziening vatbare beslissing, blijft het mogelijk dat partijen in een later stadium bij de rechterlijke instantie waarbij de zaak aanhangig is in of de *chambre d'instruction* de nietigheid van het beslag inroepen. Ook indien er geen beklag is ingesteld tegen de inbeslagneming, krijgen de inbeslaggenomen stukken een aparte behandeling en worden ze opgenomen in een ander proces-verbaal dan het proces-verbaal als bedoeld in art. 57 CPP. Dit proces-verbaal alsmede de verzegelde documenten worden onverwijld doorgezonden aan de *juge des libertés*, tegelijk met het origineel of een kopie van het procesdossier. De hiervoor beschreven procedure is eveneens van toepassing als het gaat om een doorzoeking van het bureau van de orde, het kantoor van de *caisses de règlement pécuniaire des avocats* of het woonhuis van de deken. In deze gevallen komen de hiervoor omschreven bevoegdheden van de *juge des libertés* toe aan de president van de rechtbank, die voorafgaand aan de doorzoeking wordt ingeschakeld.

Art. 97 CPP regelt onder meer de inbeslagneming van computergegevens en bepaalt dat het mogelijk is computergegevens te kopiëren. In een uitspraak van de *Cour de Cassation* van 18 juni 2003 is uitgemaakt dat computergegevens, al dan niet op de harde schijf opgeslagen, voor de bescherming van de *secret professionnel* gelijk moet worden gesteld met schriftelijke communicatie tussen advocaat en cliënt.¹³¹⁹ De hiervoor omschreven procedure van aanwezigheid en bezwaar van de deken tegen inbeslagneming geldt hier dus onverkort.

6.6.3 *Toepassing in de praktijk van de procedure*

Vanaf de invoering van de specifieke regelgeving in 1985 aangaande de doorzoeking en inbeslagneming bij advocaten kwam de toepassing in de praktijk door de rechter-commissarissen van de hierin opgenomen garanties voor de bescherming van het *secret professionnel* slechts aarzelend op gang.¹³²⁰ Deze aarzeling werd gesteund in de jurisprudentie van de *Cour de Cassation*. De rol die de deken was toebedacht kwam nauwelijks uit de verf.

Na de wetwijziging van 2000 is langzamerhand een wijziging ingetreden in de praktijk van de doorzoeken bij advocaten. Ook bevestigt de jurisprudentie van

---

1319. Cass. crim., 18 juni 2003 en Cass. crim., 8 augustus 2007, nr. 07-84.252. Dal 2010, p. 121. Martin 2008, p. 226.

1320. Martin 2008, p. 226.

de *Cour de Cassation*, de betere bescherming van de *secret professionnel* bij doorzoekingen van advocaten. In de *ordonnance* van de president van de rechtbank Parijs van 7 juli 2000, werd voor het eerst de procedure uit de nieuwe wetstekst toegepast.¹³²¹ Hierin werd ook, anders dan voorheen de *Cour de Cassation*, de bescherming van het *secret professionnel* aan de beslissing ten grondslag gelegd. De *Cour de cassation* legde aan beslissingen op dit gebied het recht van verdediging ten grondslag, hetgeen werkzaamheden van de advocaat op het gebied van juridisch adviesverlening doorgaans van de bescherming uitsloot. De in 2000 nieuw ingevoerde procedure voedde de hoop dat deze in de praktijk van doorzoekingen en inbeslagneming bij advocaten een betere bescherming van het *secret professionnel* zou garanderen en dat dit zijn weerslag zou hebben in de jurisprudentie van de strafkamer van de *Cour de Cassation*.¹³²² Toch lijkt dat nog niet helemaal gelukt, getuige de kritiek verwoord in het boek van Nioré.¹³²³

6.6.4 Opnemen van communicatie

Art. 100 tot en met 100-7 CPP bevat een regeling met betrekking tot het aftappen van telecommunicatie in het kader van een strafrechtelijk onderzoek.¹³²⁴ Als aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan kan de *juge d'instruction* opdracht geven tot het af luisteren van communicatie.¹³²⁵ De machtiging tot het af luisteren van communicatie hoeft niet met redenen omkleed te zijn en is niet vatbaar voor hogere voorziening.¹³²⁶ Communicatie waaraan een advocaat deelneemt kan op deze grond ook worden afgeluisterd. Art. 100-5 CPP verbiedt op straffe van nietigheid

1321. *Gaz. Pal.*, 29 augustus 2000, p. 18, noot A. Damien. Dit is overgenomen in de *ordonnance* van 2 oktober 2000 (*Gaz. Pal.*, 14 oktober 2000, p. 7). Martin 2008, p. 226.

1322. Martin 2008, p. 226.

1323. Nioré 2014. Vincent Nioré was jarenlang als plaatsvervangend deken betrokken bij doorzoekingen van advocaten in de regio Parijs.

1324. Deze bepalingen zijn in het leven geroepen bij wet nr. 91-646 van 10 juli 1991, *JO* 13 juli. De aanleiding voor deze wet was de uitspraak van het EHRM van 24 april 1990, nr. 11801/85 (*Kruslin en Huvig t. Frankrijk*), waarin Frankrijk door het Hof op de vingers was getikt voor de toenmalige praktijk inzake het af luisteren van telecommunicatie. Ader e.a. 2016, p. 558.

1325. Op grond van art. 100 CPP kan de *juge d'instruction* een opdracht geven tot het af luisteren van communicatie als dat noodzakelijk is in het kader van het strafrechtelijk onderzoek en als het gaat om strafbare feiten waarvoor tenminste 2 jaar gevangenisstraf kan worden gegeven. Als het bijvoorbeeld gaat om georganiseerde misdaad wordt de opdracht gegeven door de JLD.

1326. Wel moet de machtiging de identificatiegegevens bevatten ten aanzien van de te tappen communicatieverbinding, aangeven op grond van welk strafbaar feit (*infraction*) het dwangmiddel wordt toegepast en aangeven voor welke periode het dwangmiddel wordt toegepast, art. 100 en 100-1 CPP. De machtiging kan worden afgegeven voor maximaal vier maanden,

de uitwerking van de met een advocaat gevoerde onderschepte telecommunicatie, als deze communicatie gevoerd is in het kader van de uitoefening van de rechten van de verdediging. De *Cour de Cassation* bepaalde in dit verband dat gesprekken tussen een advocaat en cliënt niet mogen worden uitgewerkt, tenzij de inhoud van dien aard is dat deelname van de advocaat aan een strafbaar feit wordt vermoed danwel deze inhoud kan bijdragen aan de waarheidsvinding ten aanzien van de betrokkenheid van de advocaat.¹³²⁷ Art. 100-7 CPP verbiedt op straffe van nietigheid de interceptie van de telefoonlijn van het kantoor of de woning van een advocaat, zonder dat de deken hierover van te voren is ingelicht door de *juge d'instruction*.¹³²⁸

Art. 706-96 CPP verbiedt het plaatsen van opname en affluisterapparatuur in het huis, het kantoor of de auto van een advocaat.¹³²⁹ Op grond van art. L 821-7 van de *Code de la sécurité intérieure* mag ten aanzien van een advocaat die handelt in het kader van zijn beroepsuitoefening geen bevel worden gegeven tot het toepassen van een technisch middel tot onderschepping van gegevens ten behoeve van de nationale veiligheidsdienst. Een voornemen tot het toepassen van een dergelijk middel jegens een advocaat dient te worden voorgelegd aan de *Commission nationale de controle des techniques de renseignement* (CNCTR).¹³³⁰

---

art. 100-2 CPP. Zie voor kritiek op deze regeling en de toepassing in de praktijk, Ader e.a. 2016, p. 561 e.v.

1327. De rechten van de verdediging mogen niet worden geschaad. Zie bijv. Crim. 8 nov. 2000, nr. 00-83.570, *Bull. Crim.* nr. 335; D. 2001. IR 427. Crim. 14 nov. 2001, nr. 01-85.965, *Bull. Crim.* nr. 22. Ader e.a. 2016, p. 559.

1328. In strijd met deze bepaling tot stand gekomen telefoontaps mogen niet worden gebruikt. Zie ook Du Granrut 2013, p. 181. Dal 2010, p. 122-123.

1329. Art. 706-96 CPP is van toepassing in procedures inzake georganiseerde misdaad. Verwezen wordt naar art. 56-1 t/m 56-3 en art. 100-7 CPP. Zie ook Du Granrut 2013, p. 181. Dal 2010, p. 122-123.

1330. De CNCTR dient na te gaan of sprake is van een noodzakelijke en proportionele beperking van de vrije beroepsuitoefening van de advocaat. Ook dient de CNCTR er voor te waken dat de onderschepte gegevens uitsluitend worden aangewend voor het doel waarvoor het is toegepast (kort gezegd de bescherming van de openbare orde) en niet mogen dienen als basis voor een strafrechtelijke vervolging. Zie Ader e.a. 2016, p. 563, waarin de zorg wordt uitgesproken dat, gelet op de vergaande bevoegdheden op grond van deze wet de bescherming van het *secret professionnel* niet voldoende gegarandeerd is.

6.7 Grenzen aan en beperkingen op het *secret professionnel*

6.7.1 Inleiding

In het Franse recht wordt het *secret professionnel* als een absoluut beginsel beschouwd. In de reikwijdte is een aantal uitzonderingen en beperkingen aanvaard. Deze uitzonderingen of beperkingen noem ik in deze paragraaf.

6.7.2 Art. 226-14 Code Pénal

Art. 226-14 CP bepaalt, dat de strafbaarstelling van de schending van de *secret professionnel* uit hoofde van artikel 226-13 CP niet van toepassing is indien een wettelijke bepaling verplicht tot openbaarmaking of melding van bepaalde onder de geheimhouding vallende informatie of indien openbaarmaking van geheime informatie op grond van een wettelijke bepaling is toegestaan.¹³³¹ Daarnaast geeft art. 226-14 CP een niet-limitatieve opsomming van een aantal gevallen waarin de geheimhoudingsplicht die voortvloeit uit art. 226-13 CP opzij kan worden gezet, en waarin melding van bepaalde informatie is toegestaan. Artikel 226-14 CP luidt, voorzover relevant voor advocaten:¹³³²

“L’article 226-13 n’est pas applicable dans les cas où la loi impose ou autorise la révélation du secret. En outre il n’est pas applicable:

1° A celui qui informe les autorités judiciaires, médicales ou administratives de privations ou de sévices, y compris lorsqu’il s’agit d’atteintes ou mutilations sexuelles, dont il a eu connaissance et qui ont été infligées à un mineur ou à une personne qui n’est pas en mesure de se protéger en raison de son âge ou de son incapacité physique ou psychique;(..)”

Le signalement aux autorités compétentes effectué dans les conditions prévues au présent article ne peut faire l’objet d’aucune sanction disciplinaire.”

Op grond van art. 226-14 CP leidt het in voorkomend geval doen van bepaalde mededelingen door een advocaat niet tot een schending van de geheimhoudingsplicht als opgenomen in art. 226-13 CP. Evenmin kan dit leiden tot een

1331. Met een wettelijke meldingsplicht wordt bijvoorbeeld bedoeld op de op advocaten rustende meldingsplicht op grond van de Europese anti-witwasregelgeving, zie hierna par. 6.7.5. Viala & Beignier, 2008, p. 238.

1332. De overige leden van art. 226-14 CP hebben betrekking op artsen, andere hulpverleners in de gezondheidszorg en maatschappelijk werkers.

disciplinaire maatregel.¹³³³ De voorbeelden die specifiek in art. 226-14 CP worden genoemd hebben met name betrekking op het waarschuwen van de relevante autoriteiten bij constatering van jegens minderjarigen of psychisch of fysiek zwakkere personen gepleegde mishandeling. Hierbij is de wetgever er van uit gegaan dat het inlichten van de relevante autoriteiten een hoger belang dient. Het gaat in deze gevallen dus niet om een meldingsplicht.¹³³⁴ In de literatuur is ook verdedigd dat het een advocaat onder omstandigheden is toegestaan melding te doen van een voorgenomen misdrijf op grond van een zwaarwegender wettelijk beschermd belang, bijvoorbeeld als het gaat om het voorkomen van levensbedreigende omstandigheden.¹³³⁵

6.7.3 Uitzonderingen genoemd in art. 66-5 van de Basiswet

Art. 66-5 van de Basiswet regelt de inhoud, omvang en reikwijdte van het *secret professionnel*. Hierin is onder meer bepaald dat confraternele correspondentie, voorzien van het opschrift ‘*officielle*’, buiten de reikwijdte van het *secret professionnel* valt.¹³³⁶

Daarnaast noemt art. 66-5 van de Basiswet twee voorbeelden van specifieke werkzaamheden die de advocaat niet in hoedanigheid van advocaat verricht, waarin de reikwijdte van het *secret professionnel* is beperkt. In de eerste plaats is dat in het geval dat de advocaat op grond van een trustovereenkomst is opgetreden in de hoedanigheid van trustee (*fiduciaire*). De advocaat is dan onderworpen aan de specifieke voor trustovereenkomsten (*contrat de fiducie*) geldende regelgeving. Dit is slechts anders indien een advocaat heeft gecorrespondeerd met een andere advocaat, die niet bekend was met het feit dat eerstgenoemde advocaat in hoedanigheid van trustee optrad.¹³³⁷

In de tweede plaats kan de *secret professionnel* geen afbreuk doen aan de verplichtingen die gelden voor een advocaat, die optreedt in hoedanigheid van sportmakelaar en bemiddelt bij de totstandkoming van professionele sportcontracten. Op grond van art. 222-7 en art. 222-18 van de *Code de sport* rust op een advocaat de verplichting om bepaalde contracten te melden bij de afgevaardigde

1333. Viala & Beignier, 2008 p. 238 e.v. Dit wordt aangemerkt als een gewetenskwestie van de advocaat. Hierbij wordt opgemerkt dat het in dergelijke gevallen is aangewezen om eerst de deken te raadplegen.

1334. Zie bijv. Cass. Crim., 8 okt. 1997, *Bull. Crim.* nr. 329; *D.* 1998, somm. 305, obs. Dekeuwer-Défossez; *Dr. Pénal* 1998, comm. 50, noot Véron.

1335. Viala & Beignier 2008, p. 238.

1336. Zie ook par. 6.2.

1337. En voorzover de correspondentie niet voorzien was van het opschrift ‘*officielle*’.

sportbonden (*fédérations délégataires*), dan wel de door de bonden opgerichte professionele liga's (*ligues professionnelles*).¹³³⁸ Het gaat om contracten, waarbij de advocaat heeft bemiddeld namens één van de partijen, alsmede het contract op grond waarvan de advocaat gemachtigd was om één van de geïnteresseerde partijen te vertegenwoordigen bij het afsluiten van deze contracten.

6.7.4 Artikel 2(1) RIN en art. 4 van het Decreet 2005

In de tweede alinea van art. 2.1 RIN is de tekst van art. 4 van het Decreet 2005 geïntegreerd. Hierin zijn twee uitzonderingen verwoord waarin de geheimhoudingsplicht wordt ingeperkt of opzij gezet. De eerste uitzondering is dat de advocaat slechts uit zijn geheimhoudingsplicht kan worden ontslagen indien en uitsluitend voor zover dit noodzakelijk is voor zijn eigen verdediging inzake tegen hem door de cliënt ingediende klachten of tegen de advocaat ingestelde (al dan niet gerechtelijke) procedures.¹³³⁹ De advocaat mag in dat geval niet meer mededelen dan strikt noodzakelijk is om zich te kunnen verweren.¹³⁴⁰

De tweede uitzondering houdt in dat de geheimhoudingsplicht van de advocaat slechts opzij gezet kan worden door een wettelijke bepaling.

In art. 2.2 RIN is nog de uitzondering opgenomen voor de advocaat die optreedt voor één van de partijen in een private of openbare aanbestedingsprocedure en procedures voor gunning van overheidsopdrachten.¹³⁴¹ In laatstgenoemde procedures is het advocaten toegestaan om de naamsgegevens van cliënten te vermelden, met hun uitdrukkelijke voorafgaande toestemming.¹³⁴² Als het gaat om

1338. Het doel van deze meldingsplicht is het in staat stellen van de sportbonden en professionele liga's om hun in art. L. 222-7 en art. L. 222-18 *Code du sport* opgenomen controlerende taak te kunnen uitoefenen.

1339. Art. 2.1 RIN is op dit punt gewijzigd als gevolg van art. 4 van Decreet 2005. Vroeger was deze uitzondering beperkter geformuleerd en kon het beroepsgeheim slechts opzij worden gezet indien het ging om de verdediging van de advocaat in een strafrechtelijke procedure, een civiele procedure inzake de beroepsaansprakelijkheid van de advocaat of een geschil over een declaratie. Zie par. 6.2.

1340. Zie bijvoorbeeld Crim. 29 mei 1989, nr. 87—82.073, *Bull.crim.* nr. 218; *Gaz. Pal.* 1989.2, 884, met noot Damien; *RSC* 1990. Chron. 76, obs. Levasseur. Voor een arts, zie de uitspraak in de zaak "Le roi des gitans", 20 december 1967, *D.* 1969, , 309, met noot Lepointe. Ader & Damien 2013, p. 339. Viala & Beigner 2008, p. 239. Zie ook TGI Paris, 23 oktober 1996, *D.* 1998, somm. 85, obs. Massis; *JCP G* 1997, II, 22844, met noot Derieux; bevestigd door CA Paris, 27 mei 1997, *D.*, *ibid.*, en *JCP G* 1997, II, 22894, met noot Derieux. Zie ook Du Granrut, p. 174.

1341. Zie ook art. 66-5 van de Basiswet.

1342. Besluit van de algemene vergadering van de CNB d.d. 28 april 2007, thans verwerkt in art. 2.2 RIN. Larcier, p. 116.

gegevens van een voormalig cliënt van de advocaat, die thans cliënt is van het kantoor waar de advocaat sinds een periode van minder dan twee jaren niet meer werkzaam is, dient de advocaat de toestemming van de cliënt in overleg met het voormalige kantoor te vragen. Tevens dient de advocaat bij de aanbestedingsprocedure de gegevens van het advocatenkantoor te vermelden, waar hij de opgegeven ervaring met die cliënt heeft opgedaan. Deze door de Orde geïnitieerde regeling is overgenomen in een uitspraak van de *Conseil d'Etat* van 6 maart 2009.¹³⁴³ De *Conseil d'Etat* oordeelde dat de markt voor juridische dienstverlening op zich niet als vertrouwelijk kan worden bestempeld, en dat de aanbestedende dienst – met inachtneming van de geldende beroeps- en gedragsregels – om gegevens kan vragen, waaruit ervaringen met vergelijkbare opdrachten kan blijken. Deze gegevens kunnen door advocaten worden verstrekt onder de in art. 2.2 RIN genoemde voorwaarden.¹³⁴⁴

6.7.5 Meldingsplicht op grond van anti-witwas regelgeving

In art. L. 561-1 en verder van de *Code monétaire financière* (CMF) is in het Franse recht de uitwerking van de Europese anti-witwasrichtlijnen te vinden.¹³⁴⁵ Op grond van deze bepalingen rust op advocaten die bepaalde diensten verlenen de verplichting hun cliënten te identificeren en de verplichting om bepaalde verdachte transacties te melden bij de deken van de orde waartoe de advocaat behoort. De deken zal dan beslissen of hij deze informatie al dan niet doorstuurt naar TRACFIN, een dienst die valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van financiën. Deze verplichtingen vormen een wettelijke doorbreking van de geheimhoudingsplicht van de advocaat.

In 2012 heeft het EHRM in de zaak *Michaud/Frankrijk* geoordeeld dat de meldingsplicht die op advocaten rust, zoals deze in Frankrijk is geïmplementeerd, geen disproportionele inbreuk vormt op het beroepsgeheim van advocaten.¹³⁴⁶ Als belangrijkste argumenten hiervoor bracht het EHRM naar voren, dat de meldingsplicht niet zag op de rol van advocaten bij het verdedigen van hun cliënten en dat in de wetgeving een specifieke waarborg is opgenomen ter bescherming van het beroepsgeheim, te weten, de filter van de deken zoals opgenomen in art.

1343. C.E. arrest van 6 maart 2009, Aix-en-Provence.

1344. Dal 2010, p. 116.

1345. Zie par. 4.3.4.

1346. Zie par. 4.3.4. Zie in dit verband ook de uitspraak van de *Conseil d'Etat* van 23 juli 2010 en de uitspraak van de *Conseil d'Etat* van 10 april 2008. In de laatste uitspraak werd nog wel geoordeeld dat de implementatiewetgeving een inbreuk vormde op het beroepsgeheim, naar aanleiding waarvan de wetgeving is aangepast.

L. 561-17 CMF. De meldingsplicht geldt bij het verrichten van bepaalde in de wet omschreven activiteiten van de advocaat.¹³⁴⁷ De meldingsplicht geldt niet indien de advocaat de in de wet genoemde werkzaamheden verricht in het kader van procedures of als juridisch adviseur. Deze uitzondering op de meldplicht is alleen niet van toepassing als de advocaat bij het verlenen van juridisch advies zelf deelneemt aan witwaspraktijken, als het advies wordt verleend met het oog op witwassen of het financieren van terrorisme of als de advocaat weet dat de cliënt juridisch advies zoekt voor witwasdoeleinden of ten behoeve van het financieren van terrorisme.¹³⁴⁸

6.7.6 Informatieplicht op grond van fiscale wetgeving

Op grond van art. L. 98 van de *Code général des impôts* (CGI), dienen advocaten mee te werken aan een verzoek om inlichtingen van de belastingdienst, ten behoeve van het vaststellen van hun belastingverplichtingen. Daartoe kan de belastingdienst verzoeken om inzage in de boekhouding (*livre journal*), waarin beroepsmatige uitgaven en inkomsten zijn weergegeven. Op advocaten rust de algemene boekhoudverplichting om een boekhouding en een lijst van activa (*immobilisations*) en afschrijvingen (*amortissements*) ter beschikking te houden ten behoeve van controle van de belastingdienst.¹³⁴⁹ Uit de boekhouding van de advocaat moeten de dagelijkse inkomsten en de reserves blijken.¹³⁵⁰ De algemene verplichting uit hoofde van art. L. 99 L. CGI is voor advocaten aangepast. De boekhouding hoeft geen identiteitsgegevens van cliënten te bevatten, maar wel verwijzen naar een bijlage met deze gegevens, die op verzoek aan de belastingdienst dient te worden gezonden.¹³⁵¹ Een advocaat kan dus worden verplicht inzage te geven in de identiteit van cliënten, de gedeclareerde bedragen en de datum en wijze waarop betalingen hebben plaatsgevonden, en hiervan bewijsstukken te bewaren.¹³⁵² Het voorgaande is een doorbreking van de geheimhoudingsplicht van de advocaat. Overige gegevens aangaande de cliënt of de zaak die de advocaat in behandeling heeft vallen overigens onverkort onder het *secret professionnel*. De belastingdienst heeft geen recht op inzage in of informatie over de aard van de zaak en de door de advocaat verrichte werkzaamheden, maar slechts op de identiteit

1347. Art. L. 561-3 lid 1 sub 2 CMF.

1348. Art. L. 561-3 lid 2 CMF.

1349. Dal 2010, p. 124.

1350. Zie art. L. 99 CGI.

1351. Instructie van 23 maart 2000, *B.O.I.*, 13, L-3-00. Zie ook C.E. (ass.), 12 maart 1982, "Conseil national de l'Ordre des médecins". Zie Dal 2010, p. 124.

1352. Zie art. L. 99 CGI.

van de cliënt, het ontvangen bedrag, de datum en de wijze van betaling van dit bedrag en bewijstukken daarvan.¹³⁵³

6.7.7 Overig

Toezicht door de Orde

In het kader van bepaalde controle- en toezichtbevoegdheden van de deken en de raden van orde, kan de advocaat zich niet beroepen op het *secret professionnel*.¹³⁵⁴

Advocaat verdacht van strafbaar feit

Een advocaat die wordt verdacht van het plegen of medeplegen van een strafbaar feit (*infraction*) kan geen beroep doen op het beroepsgeheim jegens de vervolgende instanties.¹³⁵⁵

Ook is aanvaard dat een advocaat geen beroep kan doen op de bescherming van de *secret professionnel*, als hij misbruik maakt van zijn bevoegdheid om bewijsmateriaal te onttrekken aan het onderzoek en in het algemeen om zijn vervolgde cliënt te beschermen.¹³⁵⁶ Daarnaast moet de *secret professionnel* wijken als de advocaat voor zijn cliënt valse getuigenverklaringen of alibi's regelt.¹³⁵⁷

6.8 Conclusie

Het *secret professionnel* vormt een van de wezenskenmerken van de beroepsuitoefening door de advocaat. Het *secret professionnel* omvat zowel het recht van de advocaat en de cliënt op vertrouwelijke communicatie tussen hen als de plicht van de advocaat tot geheimhouding. De advocaat is de *confident nécessaire* van de cliënt. Het wordt als een algemeen maatschappelijk belang gezien dat een ieder zich in vertrouwen en zonder vrees voor openbaarmaking tot een advocaat kan wenden voor juridische bijstand en advies. Het beroepsgeheim van de advocaat is van openbare orde, algemeen (ten aanzien van eenieder geldend), absoluut en niet

---

1353. Dal 2010, p. 124. Art. L. 86 *Livre des procédures fiscales* (LPF). Zie ook art. 66-5 van de Basiswet. Zie ook art. L. 86 A LPF.

1354. Ader & Damien 2013, p. 341, 342. Damien 1987, p. 131 e.v.. Zie ook: Rb Parijs, 27 april 1988, Mazurier, *Gaz. Pal.* 1988. 2, 489, noot Damien. De beperking van de geheimhoudingsplicht geldt alleen voor zover dat strikt noodzakelijk is.

1355. Viala & Beigner 2008, p. 238.

1356. Martin 2008, p. 226.

1357. Cass. crim., 25 januari 1984, *Bull. Crim.* nr. 33, *Gaz. Pal.* 1984, 2, p. 493.

beperkt in tijd. Een advocaat kan niet verplicht worden als getuige in rechte een verklaring af te leggen.

De wetgever heeft aan de bevoegdheid tot het invoeren van het *secret professionnel* gekoppeld dat tegen advocaten een aantal strafvorderlijke bevoegdheden niet kan worden toegepast. Het kantoor van de advocaat geniet speciale bescherming. Doorzoeking en inbeslagneming bij een advocaat mag slechts onder strikte voorwaarden geschieden. Art. 56-1 CPP regelt uitvoerig de specifieke procedure van doorzoeking en inbeslagneming bij een advocaat. Eén van de waarborgen ter bescherming van het *secret professionnel* die hierin is opgenomen is de tussenkomst van de deken.

Het beroepsgeheim van de advocaat is vastgelegd en vloeit voort uit wettelijke bepalingen, uitvoerende regelgeving en orderegels. Het is wettelijk vastgelegd dat onder de reikwijdte van het beroepsgeheim zowel adviserende werkzaamheden als procesgerelateerde werkzaamheden vallen. Ondanks de ondubbelzinnige wets tekst, zijn er nog steeds uitspraken, met name van de strafkamer van de *Cour de Cassation*, waarin voor de reikwijdte van de *secret professionnel* een onderscheid wordt gemaakt tussen proceswerkzaamheden van de advocaat en juridisch advieswerkzaamheden.

Hoewel de *secret professionnel* in Frankrijk als een absoluut beginsel wordt beschouwd, is in de reikwijdte een aantal uitzonderingen en beperkingen aanvaard. Schending van het beroepsgeheim door de advocaat en andere *confidents nécessaires* is strafbaar gesteld. Daarnaast kunnen tegen een advocaat die de geheimhoudingsplicht schendt tuchtrechtelijke maatregelen worden genomen.